

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

Diplomsko delo

**USTAVNI ZAKONI K USTAVI REPUBLIKE
SLOVENIJE**

Maja Kocjančič

Ljubljana, september 2015

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO

DIPLOMSKO DELO

USTAVNI ZAKONI K USTAVI REPUBLIKE SLOVENIJE

Kandidatka: Maja Kocjančič
Vpisna številka: 04039335
Študijski program: Visokošolski študijski program Uprava prva stopnja

Mentor: izr. prof. dr. Rudi Kocjančič

Ljubljana, september 2015

IZJAVA O AVTORSTVU DIPLOMSKEGA DELA

Podpisana Maja Kocjančič, študentka visokošolskega programa Uprava I. stopnje, z vpisno številko 04039335 sem avtorica diplomskega dela z naslovom Ustavni zakoni Ustave Republike Slovenije.

S svojim podpisom zagotavljam, da:

- je predloženo delo izključno rezultat mojega raziskovalnega dela,
- sem poskrbela, da so dela in mnenja drugih avtorjev oz. avtoric, ki jih uporabljam v predloženem delu, navedena oz. citirana v skladu s fakultetnimi navodili,
- sem poskrbela, da so vsa dela in mnenja drugih avtorjev oz. avtoric navedena v seznamu virov, ki je sestavni element predloženega dela in je zapisan v skladu s fakultetnimi navodili,
- sem pridobila vsa dovoljenja za uporabo avtorskih del, ki so v celoti prenesena v predloženo delo in sem to tudi jasno zapisala v predloženem delu,
- se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del, bodisi v obliki citata bodisi v obliki skoraj dobesednega parafraziranja bodisi v grafični obliki, s katerim so tuje misli oz. ideje predstavljene kot moje lastne – kaznivo po zakonu (Zakon o avtorstvu in sorodnih pravicah, Ur. list RS, št. 21/95), kršitev pa se sankcionira tudi z ukrepi po pravilih Univerze v Ljubljani in Fakultete za upravo,
- se zavedam posledic, ki jih dokazano plagiatorstvo lahko predstavlja za predloženo delo in za moj status na Fakulteti za upravo,
- je elektronska oblika identična s tiskano obliko diplomskega dela ter soglašam z objavo dela v zbirki »Dela FU«.

Diplomsko delo je lektorirala: uni. dipl. prev. Medved Martina

Ljubljana, 17. september 2015

Kocjančič Maja

POVZETEK

Ustava je vodilni večpomenski akt, ima politični, pravni in tudi socialni pomen. Vodilni pravni akt je zato, ker je najvišji, najsplošnejši in temeljni pravni akt, vsi ostali pravni akti imajo po hierarhiji pravnih aktov nižjo pravno veljavo. Ustava tako izraža najsplošnejše in najbolj temeljne prvine družbene dediščine ter prevladujočo družbeno moralno.

V diplomskem delu so predstavljene spremembe ustave in vzroki, zakaj je do tega prišlo. Ustava Republike Slovenije je bila od njenega sprejetja že večkrat spremenjena, med najpomembnejše spremembe sodijo spremembe iz leta 2003, ki se nanašajo na pridruževanje Slovenije Evropski uniji. Ustava se spreminja zaradi potreb družbe, vseeno pa je vsak poseg tvegan in lahko ogrozi bistvene in osnovne ustavne vrednote. Zato mora biti vsaka modifikacija in dopolnitev dobro preiščljena in utemeljena. Ustava Republike Slovenije je trdna in stabilna tudi zaradi predpisanega posebnega ustavno-revizijskega postopka za spremembo ustave.

Ključne besede: ustava, sprememba ustave, postopek za spremembo ustave, ustavni zakon

SUMMARY

CONSTITUTIONAL ACTS OF THE CONSTITUTION OF THE REPUBLIC OF SLOVENIA

The Constitution of the Republic of Slovenia is the fundamental law of the republic of Slovenia, holding political, legal and social importance. It is the leading legal act because it is the highest, most general and fundamental legal act. According to the hierarchy of legal acts, all the other legal acts have a lower legal value. Thus the Constitution reflects the most general and basic elements of social heritage and the predominant social ethics.

This thesis presents the amendments to the Constitution and the reasons why the amendments had to be made. The Constitution of the Republic of Slovenia has been amended many times since it was adopted. Among the most important amendments are those from the year 2003, which refer to the joining of Slovenia to the European Union. The Constitution changes because of the needs of the society, though every amendment brings its own risks and can endanger the fundamental and basic constitutional values. This is why every modification or completion has to be well-thought-out and well-founded. The Constitution of the Republic of Slovenia is solid and stable also because of the prescribed special constitutional review process for the amendments to the Constitution.

Key words: Constitution, amendment, procedure for amending the Constitution, constitutional law

KAZALO

IZJAVA O AVTORSTVU DIPLOMSKEGA DELA	iii
POVZETEK.....	v
SUMMARY	vi
KAZALO.....	vii
1 UVOD.....	1
2 IZVOR IN RAZVOJ USTAVNEGA PRAVA.....	3
2.1 SPLOŠNA OPREDELITEV	3
2.2 ZVEZNE IN REPUBLIŠKE USTAVE IZ LETA 1946 IN 1991	4
3 REPUBLIKA SLOVENIJA.....	7
3.1 DECEMBRSKI PLEBISCIT IZ LETA 1991.....	7
3.2 TEMELJNA LISTINA O SAMOSTOJNOSTI IN NEODVISNOSTI SLOVENIJE	7
4 USTAVA REPUBLIKE SLOVENIJE	9
4.1 SPLOŠNA OPREDELITEV ZGRADBE IN VSEBINE.....	9
4.2 TEMELJNE ZNAČILNOSTI USTAVE	11
4.2.1 DRŽAVNA UREDITEV	12
4.2.2 USTAVNA UREDITEV TEMELJNIH ČLOVEKOVIH PRAVIC IN SVOBOŠČIN	15
4.3 POSTOPEK ZA SPREMEMBO USTAVE REPUBLIKE SLOVENIJE.....	17
5 USTAVNI ZAKONI USTAVE REPUBLIKE SLOVENIJE.....	21
5.1 USTAVNI ZAKON ZA IZVEDBO TEMELJNE USTAVNE LISTINE O SAMOSTOJNOSTI IN NEODVISNOSTI REPUBLIKE SLOVENIJE.....	21
5.2 USTAVNI ZAKON O SPREMEMBI 68. ČLENA USTAVE REPUBLIKE SLOVENIJE IZ LETA 1997	21

5.3	USTAVNI ZAKON O DOPOLNITVI 80. ČLENA USTAVE REPUBLIKE SLOVENIJE IZ LETA 2000.....	22
5.4	USTAVNI ZAKON O SPREMEMBAH I. POGLAVJA TER 47. IN 68. ČLENA USTAVE REPUBLIKE SLOVENIJE IZ LETA 2003.....	23
5.5	USTAVNI ZAKON O SPREMEMBI 14. ČLENA USTAVE REPUBLIKE SLOVENIJE IZ LETA 2003.....	26
5.6	USTAVNI ZAKON O SPREMEMBI 43. ČLENA USTAVE REPUBLIKE SLOVENIJE IZ LETA 2004.....	26
5.7	USTAVNI ZAKON O SPREMEMBI 50. ČLENA USTAVE REPUBLIKE SLOVENIJE IZ LETA 2004.....	27
5.8	USTAVNI ZAKON O SPREMEMBAH 121., 140. IN 143. ČLENA USTAVE REPUBLIKE SLOVENIJE IZ LETA 2006	27
5.9	USTAVNI ZAKON O SPREMEMBI 148. ČLENA USTAVE REPUBLIKE SLOVENIJE IZ LETA 2013.....	29
5.10	USTAVNI ZAKON O SPREMEMBAH 90., 97. IN 99. ČLENA USTAVE REPUBLIKE SLOVENIJE IZ LETA 2013	30
6	ZAKLJUČEK	32
	LITERATURA IN VIRI.....	34

1 UVOD

Ustava je najsplošnejši, najvišji in temeljni pravni akt, hkrati pa je tudi izraz političnega razmerja v družbi v času njenega sprejema. Ustava je najvišji splošni pravni akt, zato jo je treba zaščititi pred prepogostimi spremembami. Sicer je postopek za spremembo ustave zelo zahteven. V Sloveniji sprejemamo in dopolnjujemo ustavo v obliki ustavnih zakonov. Slovenska ustava ureja človekove pravice in svoboščine posameznika ter temeljne državne ureditve. Spada med toge in stabilne ustave.

V diplomskem delu bom razvojno in tematsko predstavila izvor in sprejem Ustave Republike Slovenije, pri tem se bom oprla na plebiscitno odločitev po vzpostavitvi Slovenije kot neodvisne in samostojne države. Še posebej se bom osredotočila na državno ureditev ter temeljne državne organe, s posebnim poudarkom pa na ustavno in zakonsko ureditev (pravno ureditev), za sprejem ustavnih sprememb in dopolnitev oziroma ustavnih amandmajev. V središču diplomskega dela bo prikaz in razčlenitev ter razlaga ustavnih amandmajev.

Temeljni cilj diplomskega dela je pridobiti usposobljenost za presojo nadaljnjih sprememb in dopolnitev ustave oz. sprememb ustavnih amandmajev v političnem in strokovnem kontekstu. Pri tem se bom predvsem usmerila za osredotočila na pridobitev usposobljenosti za presojo potreb in ciljev ustavnih sprememb in dopolnitev. Prva slovenska ustava je bila sprejeta že leta 1947 v okviru jugoslovanske države. Prva ustava samostojne in neodvisne slovenske države pa je bila Ustava Republike Slovenije iz leta 1991. V poglavju 4.3 bom predstavila postopek za spremembo Ustave Republike Slovenije. To temo ureja tudi Ustava Republike Slovenije v IX. poglavju z naslovom Postopek za spremembo ustave.

Predlog za začetek postopka za spremembo ustave sicer lahko predlaga 20 poslancev Državnega zbora, vlada ali najmanj 30.000 volivcev. V Sloveniji sprejemamo in dopolnjujemo ustavo v obliki ustavnih zakonov. Za njihov sprejem sta določeni dve obvezni fazi in ena neobvezna faza, pri kateri se odloča na razpisanem referendumu. Navedeni postopek velja tudi za sprejem ustavnih amandmajev.

Glavna tema diplomskega dela so ustavni zakoni oziroma ustavne spremembe v slovenski ustavi. Prvi ustavni zakon je bil sprejet leta 1997 in sicer popravek se je nanašal na 68. člen ustave, kateri dovoljuje tujcem pridobiti lastninsko pravico na ozemlju Republike Slovenije. Leta 2000 je sledila sprememba 80. člena, ki se je nanašala na volitve poslancev Državnega zbora. V letu 2003 je Državni zbor sprejel najjobsežnejšo spremembo, ki je bila povezana s procesi vključevanja Slovenije v Evropsko unijo. Leto kasneje so bili sprejeti ustavni zakoni, ki so se nanašali na določbe človekovih pravic. Spremenjeni so bili 14., 43. in 50. člen Ustave Republike Slovenije. Ustavni zakon iz leta 2006 spreminja področje lokalne samouprave oziroma regionalizacije Slovenije. Spremenili

so se 121., 142. in 143. člen ustave. Leta 2013 se je spremenil 148. člen ustave, ki opredeljuje proračun države, ter 90., 97. in 99. člen, ki opisujejo referendum in spremembe Državnega sveta.

2 IZVOR IN RAZVOJ USTAVNEGA PRAVA

2.1 SPLOŠNA OPREDELITEV

Ustavno pravo je eno izmed tradicionalnih pravnih panog, kamor štejemo tudi pravno, mednarodno, civilno, delovno in kazensko pravo. Ustavno pravo prištevamo v skupino javnega prava. Sem uvrščamo vse tiste predpise, ki urejajo odnose med posamezniki in državo, vplivno delovanje države in medsebojne odnose državnih skupnosti. Namen pravnega urejanja javnega prava je zaščita javnega interesa, organizacije vladanja in delovanja javnih služb (Ciril in dr., 2006, str. 23).

Ustavno pravo je eno najstarejših in temeljnih pravnih panog, ker obsega pravne norme, človekove pravice, organizacijo državne oblasti, ustavne dogovore in ustavne običaje. Ukvarja se s preučevanjem in spoznavanjem veljavnega prava, da bi omogočilo njegovo pravilno uporabo v praksi (Grad in Kaučič, 1999, str. 20).

Norme ustavnega prava so okvir celotnega pravnega sistema države. S temi normami so urejeni temeljni in najpomembnejši družbeni odnosi, na katerih temelji državna skupnost, pa tudi razmerja med državljanji in državo. Ustava ima zato najvišje mesto v hierarhiji pravnih aktov in je poglobiten formalni vir ne samo ustavnih, temveč tudi drugih pravnih panog. V ustavnem pravu je taka norma hkrati bistvena in končna, v drugi pravni panogi pa je samo temeljna, ker se opredmeti v drugih pravnih predpisih. Ustavne norme so zato pogloblitve norme. Iz njih morajo izhajati vse pravne panoge. Iz tega je pojmljivo, da je ustavno pravo bistvena pravna panoga in deloma pravni temelj za vse druge pravne panoge. To mesto pripada ustavnemu pravu zaradi vsebine ustavnega gradiva in značilnosti ustave kot temeljnega formalnega vira ustavnega prava. Na tem izvirajo razmerja med ustavnim pravom in drugimi pravnimi panogami v pravnem sistemu. Najtesnejše vezi ima ustavno pravo z upravnim pravom. Obe upravni panogi proučujeta državo in njeno organizacijo (Grad in Kaučič, 1999, str. 21).

Odnos med kazenskim in ustavnim pravom se kaže v materialnem in tudi v procesnem delu. Ustava predpisuje nekatera najpomembnejša načela s pristojnostmi materialnega kazenskega prava. Pomemben je tudi odnos med ustavnim in civilnim pravom, saj ustava obsega vrsto določb, ki se nanašajo na pomembna lastninska in gospodarska razmerja. Podobno velja za odnos med ustavnim in delovnim pravom. Ustava regulira nekatere temeljne pravice in svoboščine iz delovnega razmerja. Opomniti je treba tudi relacijo med ustavnim pravom in mednarodnim pravom. Mednarodno pravo je poseben dejavnik razvoja ustavnega prava, saj imajo številna splošnoveljavna načela mednarodnega prava izredno pomemben vpliv na ustavo države (Grad in Kaučič, 1999, str. 22).

Tako kot druge pravne stroke ima tudi ustavno pravo svoje vire, ki mu določajo pravno naravo in osnovo. Vire ustavnega prava sestavljajo norme, ki urejajo bistvena in osnovna pravila družbenega sobivanja in delovanja države. Najpomembnejši vir ustavnega prava je ustava kot pisan, skladen pravni akt z najvišjo pravno veljavo. Poleg ustave so pomemben pravni vir zakoni, izjemoma pa tudi podzakonski akti, ki regulirajo ustavno gradivo. Vir ustavnega prava so lahko tudi sodbe sodišč, zlasti ustavnih sodišč (Grad in Kaučič, 1999, str. 22).

Viri ustavnega prava so tudi zakoni, ki podrobneje regulirajo posamezna vprašanja ustavne materije. Dolžnost zakona je zlasti secirati ali razčlenjevati ustavne določbe, razen če ustava določa drugače. Pomemben pravni vir ustavnega prava so tudi akti notranje organizacije in poslovanja najpomembnejših kolegijskih državnih organov, s katerim je osnovan način dela in odločanja (Grad in Kaučič, 1999, str. 23).

2.2 ZVEZNE IN REPUBLIŠKE USTAVE IZ LETA 1946 IN 1991

Leta 1946 je ustavodajna skupščina sprejela Ustavo Federativne ljudske republike Jugoslavije (FLRJ). Ta ustava je bila ena od republiških ustav v tedanji Jugoslaviji. Njena državna ureditev je bila federativna, oblika vladavine pa republikanska. Gospodarska osnova nove ureditve je bila državna lastnina, ki je nastajala z različnimi revolucionarnimi ukrepi. V skladu z načelom enotnosti oblasti in skupščine vladavine je bil najvišji organ državne oblasti ljudska skupščina FLRJ, čeprav je dejansko njeno funkcijo opravljalo njeno predsedstvo, ki je imelo obenem tudi funkcijo šefa države. Največjo dejansko oblast pa je imela vlada FLRJ, ki je izdajala tudi uredbe z zakonsko veljavo. Zvezna skupščina je bila dvodomna. Sestavljala sta jo svet narodov in zvezni svet, ki je bil predstavnik vseh državljanov (Ciril in dr., 2006, str. 61).

Ustava federativne ljudske republike Jugoslavije (FRLJ) je uvajala politični sistem po zgledu Sovjetske zveze. Sestavljena je bila iz dveh delov, in sicer iz temeljnih načel in državne ureditve. V začetnem delu so bile obravnavane temeljne značilnosti FRLJ: ljudska oblast, družbenoekonomska ureditev, temeljne pravice narodov in republik ter pravice in dolžnosti državljanov. Zajemala je 43 členov. V drugem oziroma zadnjem delu je bila podrobno urejena organizacija oblasti na zvezni ravni in temeljni organiziranosti oblasti v ljudskih republikah, avtonomnih enotah in upravno-teritorialnih enotah državljanov (Grad in Kaučič, 1999, str. 51).

Ustava je regulirala tudi odnose v federaciji, ki je izvirala na postavki pravice samoodločbe narodov. Federalne enote so imele visoko stopnjo avtonomije, lastno ustavo in zakonodajno pristojnost ter lastne izvršilne in zakonodajne organe. Republiška ustava je v okviru zvezne ustave določila republiško ustavno ureditev, ki je temeljila na enotnosti oblasti in skupščinske vladavine (Ciril in dr., 2006, str. 56).

Tovrstni ustavi je sledil ustavni zakon iz leta 1953, in sicer začel se je proces samoupravljanja sistema, ki je prinašal poslabšanje položaja republik nasproti zvezni oblasti. Odpravili so zbor narodov, ki je pomenil predstavništvo federalne enote, namesto njega je bil uveden zbor proizvajalcev, ki je predstavljal družbene interese neposrednih proizvajalcev. Spremembe so bile tudi v strukturi zvezne oblasti, namesto vlade je obstajal izvršni svet, ki ni volil, ampak usklajeval delo državnih upravnih organov. državljanov (Grad in Kaučič, 1999, str. 52).

Ustavno pravo Slovenije je bilo v prejšnjem ustavnem sistemu precej podrejeno zveznemu ustavnemu pravu in od njega odvisno. Ustava iz leta 1991 je vzpostavila tudi glede virov ustavnega prava stanje, kakršno je običajno v drugih sodobnih ustavnih ureditvah. Veljavna ustava se bistveno razlikuje od ustav v preteklem ustavnem razvoju, zlasti po tem, da je izrazito splošna in v nekaterih delih tudi skopa, zato dopušča razmeroma dovolj prostora za urejanje virov ustavne materije drugim virom ustavnega prava, zlasti zakonom. Samostojni ustavni razvoj Slovenije se je začel šele s sprejemom samostojne ustave leta 1991, vendar je imela tudi pred tem razmeroma samostojen ustavni razvoj kot del jugoslovanske federacije. Decembra 1991 je ustavna komisija določila predlog Ustave Republike Slovenije in predlog Ustavnega zakona za izvedbo Ustave Republike Slovenije. (Grad, Kaučič, 1999, str. 55 in 56)

Cilji nove slovenske ustave so bili naslednji:

- zagotavljanje svobodne politične konkurence;
- zagotovitev demokratičnega političnega sistema s parlamentarno obliko državne oblasti;
- še večji poudarek na varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin ter posebno varstvo madžarske in italijanske narodne manjšine (skupnosti) v Sloveniji;
- zagotovitev ključnih sistemskih okvirov gospodarskih in socialnih razmerij;

zagotovitev lokalne samouprave kot osnovne pravno-politične oblike organiziranja lokalnih skupnosti (Ciril in dr., 2006, str. 82).

Slovenska ustava se osredotoča na klasično tvarino oziroma materijo ustave (t.i. "materia constitutions"), kar pomeni, da ureja predvsem organizacijo državne oblasti in položaj posameznika v odnosu do te oblasti oziroma človekove temeljne pravice, poleg tega pa ureja tudi nekatera temeljna vprašanja gospodarskih in socialnih razmerij v državi. V tem pogledu se, kot je bilo že pojasnjeno, bistveno razlikuje od npr. slovenske (jugoslovanske) ustave iz leta 1974, ki je bila tudi "temeljna družbena listina" oziroma "temeljna listina samoupravljanja" (Grad, Kaučič, 1999, str. 63).

Ustava uvaja preambulo (uvod), ki ni del ustavnega besedila v ožjem pomenu ter pravno ne obvezuje. Slovenska preambula je opis dejstev, ki predstavljajo izhodišča ustave. Preambuli sledi normativni del ustave, ki je razdeljen na deset poglavij. V prvem poglavju so splošne določbe, ki razlagajo zlasti naravo, obliko in druge značilnosti slovenske države ter temeljne vrednote, ki jih obljublja ustava (Ciril in dr., 2006, str. 88).

Človekove pravice in temeljne svoboščine so urejene v drugem poglavju, pri čemer je že v začetnem delu ustave izkazan poseben poudarek. Tretje poglavje razlaga temeljna gospodarska in socialna razmerja, v četrtem ureja državno ureditev, peto je namenjeno samoupravi, šesto obravnava javne finance, sedmo ureja vprašanja ustavnosti in zakonitosti, osmo razlaga položaj in delovanje ustavnega sodišča, deveto predpisuje postopek za spremembo ustave, v desetem poglavju pa so ustaljena določila o časovni veljavnosti ustave in o ustavnem zakonu, ki omogoča njeno izvedbo (Ciril in dr., 2006, str. 89).

Sprejem nove slovenske ustave ni več zaznamoval samo eno izmed stopenj v razvoju osamosvajanja Slovenije od zvezne države, ker je bil ta postopek že prej končan. Torej z ustavo Republike Slovenije je bila potrjena slovenska neodvisnost in samostojnost. Posredno pa je vseeno veljal dokončni vsebinski prehod z jugoslovansko federacijo, kajti do nove ustave je v Sloveniji še vedno veljala republiška ustavna ureditev. Sočasno je sprejem nove ustave pomenil temeljno sestavno dejanje novo nastale države, s katerim je bil zaokrožen postopek njenega nastajanja (Grad, Kaučič, 1999, str. 60).

3 REPUBLIKA SLOVENIJA

3.1 DECEMBRSKI PLEBISCIT IZ LETA 1991

Prvotni vzrok precejšnjega dela vladajoče politične koalicije, da naj se slovenska država pravno ustanovi z novo slovensko ustavo, ter da se sporazumno razdruži od jugoslovanske federacije, se proti koncu leta 1990 torej ni uresničil, zaradi česar je Demos (Demokratska opozicija Slovenije) pristal na alternativno rešitev, plebiscit. Neposredna pobuda za slovenski plebiscit je sicer takrat prišla iz vrst parlamentarne opozicije, točneje iz vrst Socialistične stranke Slovenije (Ciril in dr., 2006, str. 78).

23. decembra 1990 je bil izveden Plebiscit o samostojnosti Slovenije in na njem je bilo določeno, da Republika Slovenija postane samostojna in neodvisna država (Grad, Kaučič, 1999, str. 58). Za samostojnost in neodvisnost se je izreklo kar 88,2 odstotka od celotno 93 odstotkov udeleženih volilnih upravičencev (Ciril in dr., 2006, str. 79).

Republiški skupščini je v zakonu o plebiscitu bilo dodeljeno, da v šestih mesecih od dneva razglasitve plebiscitne odločitve sprejme ustavne ter druge akte in ukrepe, potrebne za osamosvojitve (Ciril in dr., 2006, str. 78).

V skladu s tem je republiška skupščina ob izteku tega roka sprejela več aktov političnega značaja, s katerimi je predlagala jugoslovanskim oblastem sporazumno razdružitve (Grad, Kaučič, 1999, str. 58). Ker druga stran za to ni pokazala pripravljenosti, je februarja bil sprejet amandma XCIX, s katerim so bile na ustavni ravni pretrgane vse vezi z jugoslovansko federacijo. Ta amandma je ustvaril ustavnopravno podlago, da oblastne funkcije prevzame republika, in sicer pravice, katere so bile z zvezno ustavo prenesene na federacijo. To je pomenilo, da vse oblastne funkcije opravlja republika, torej tiste, ki jih je že doslej na podlagi republiške ustave, in tudi tiste, ki jih je dotlej na podlagi zvezne ustave opravljal federacija po zveznih organih. Vseeno pa ta ustavna odločitev ni bila takoj uveljavljena, ampak je vseboval ta amandma tudi prehodno določbo, po kateri (dokler skupščina Republike Slovenije ne odloči drugače) ureja Republika Slovenija odnose z drugimi republikami v SFRJ in z organi SFRJ v okviru do tedaj veljavnih predpisov. To obdobje naj bi trajalo, dokler ne bi republiška skupščina odločila, kdaj se konča prehodna ureditev in uveljavi ureditev odnosov, sprejetih v amandmaju XCIX (Grad in Kaučič, 2008, str. 59).

3.2 TEMELJNA LISTINA O SAMOSTOJNOSTI IN NEODVISNOSTI SLOVENIJE

Prvotni ustavni akti so bili sprejeti pred samo Ustavo, to je bila predvsem Temeljna ustavna listina o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije, skrajšano tudi TUL. S tem ustavnim aktom je Slovenija dokončno postala in se oblikovala kot država. Sprejela je

ustavni zakon o izvedbi Temeljne ustavne listine o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije, hkrati pa je sprejela tudi Deklaracijo ob neodvisnosti, prva dva akta sta ustavnopravne narave, deklaracija pa je politični akt. Temeljna ustavna listina o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije je predstavljala tudi sporno razdružitev od jugoslovanske federacije. Ker so bili vsi pozivi Slovenije za sporazumno razdružitev neuspešni, je republiška skupščina 25. junija 1991 sprejela Temeljno ustavno listino o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije. TUL je akt ustavne narave in ustavnega pomena, s katerim je na pravni ravni ustanovila Republiko Slovenijo kot samostojno in neodvisno državo ter s tem razglasila odcepitev od jugoslovanske federacije (Grad in Kaučič, 1999, str. 59).

Z njim je Slovenija razglasila neodvisnost in prevzela pristojnosti SFRJ na ozemlju Slovenije, priznala obstoječe meje Republike Slovenije kot državne meje, zagotovila varstvo človekovih pravic vsem državljanom, pripadnikom manjšin pa tudi posebno varstvo, kot sledi iz meddržavnih pogodb (Kaučič, 2012, str. 27).

S sprejemom temeljne ustavne listine je bil pravno vzpostavljen nov, drugačen status Slovenije, kot ga je imela do tedaj. Do sprejema tega akta je imela Slovenija položaj federalne enote v jugoslovanski federaciji, po sprejemu pa status samostojne države na ustavni ravni. Vsebina tega akta je torej določitev statusa Slovenije in s tega vidika statusne spremembe v primerjavi s prejšnjim stanjem. Temeljno ustavno listino moramo razumeti kot zgodovinski dokument, na katerem temelji sprejem slovenske ustave. Ta dokument je namreč na ustavni ravni ustanovil samostojno državo in s tem omogočil sprejem ustave samostojne države. Temeljno ustavno listino iz tega vidika je treba šteti tudi za del slovenske ustave (Grad in Kaučič, 1999, str. 59).

Za izvedbo temeljne listine je bil sprejet ustavni zakon, ki je podrobneje uredil način prevzema državnih funkcij na različnih področjih družbenega življenja. V zvezi z državno organizacijo pa je republika računala na sodelovanje zveznih organov v soglasju s federacijo, vendar do tega ni prišlo, ker je jugoslovanska ljudska armada napadla Slovenijo. Ta je zato pretrgala vse odnose s federacijo. Po trimesečnem mirovanju nekaterih osamosvojitvenih ukrepov Slovenije je Jugoslovanska ljudska armada zapustila slovensko ozemlje. Do tega, da se Slovenija uveljavi kot samostojna in neodvisna država, je prišlo postopoma, ko so Slovenijo začele priznavati najprej posamezne države, kasneje pa tudi mednarodne organizacije (Grad in Kaučič, 1999, str. 60).

4 USTAVA REPUBLIKE SLOVENIJE

4.1 SPLOŠNA OPREDELITEV ZGRADBE IN VSEBINE

Ustava je večpomenski pravni akt, najvišji in najpomembnejši vir ustavnega prava, ker država z Ustavo predpisuje in ureja človekove pravice in svoboščine posameznika ter ureja temeljne državne ureditve in ker je po svojem mestu v hierarhiji pravnih aktov najvišji pravni akt. Ustava je pravni akt z najvišjo veljavo v pravnem redu države. Zato morajo biti z ustavo usklajeni vsi drugi pravni akti, ki sestavljajo pravni red države (Grad in Kaučič, 1999, str. 23).

Ker je ustava vodilni, temeljni in najvišji splošni pravni akt, lahko ureja le najpomembnejša vprašanja državne in družbene ureditve. Vendar pa ta vprašanja ni mogoče natančno opredeliti, kljub temu pa je dosedanji ustavni razvoj pokazal, da izstopata dve področji, ki jih urejajo vse ustave, to sta organizacija državne oblasti ter človekove pravice in svoboščine (Grad in dr., 2006, str. 87).

Na vrhu pravne hierarhije aktov, ki je v obliki piramide, je seveda ustava, nato pa njej sledijo na nižjih mestih zakoni, pod njimi pa podzakonski predpisi. Ustava ima v tem sistemu najvišjo pravno moč, zakoni nižjo kot ustava in obenem višjo kot podzakonski predpisi, najnižjo pravno moč pa imajo podzakonski predpisi (Grad in Kaučič, 1999, str. 23).

V teoriji in pri sprejemanju dosedanjih ustav, pa naj bi večina ustav vsebovale predvsem določbe o državni ureditvi ter temeljnih človekovih pravicah in svoboščinah. Določbe o državni ureditvi so izvirne in klasične ustavne določbe. Z njimi ustave urejajo samo najvišje državne organe, še posebej sodne, izvršilne in zakonodajne organe. To so predvsem določbe o oblikovanju, pristojnostih, položaju, organizaciji in medsebojnih odnosih teh organov. Določbe o temeljnih človekovih pravicah in temeljnih svoboščinah praviloma vsebujejo vse ustave. Čeprav je ustava temeljni pravni akt države, je vendarle nikoli ne more urediti v celoti, temveč jo bolj ali manj prepušča, da jo uredijo drugi pravni akti (Grad in Kaučič, 1999, str. 30).

Za vse sodne ustave je značilno, da vsebujejo normativni del, poleg njega običajno tudi preambulo, nekatere pa tudi posebne dodatke in ustavne amandmaje.

Preambula je uvod v ustavo, ki ni nujen, sicer je sestavina večine ustav in običajno se nahaja povsem na njenem začetku in pred njenim normativnim delom. V primerjavi z normativnim delom besedilo preambule ni urejeno v obliki členov in tudi ne v obliki pravnih norm. Njen slog je slovesen. Skupna značilnost preambul je ta, da izražajo cilje ustave ter načela, ki naj usmerjajo njeno uporabo ali razloge, ki so zahtevali njeno izdajo.

Razlikujejo pa se po obliki in tudi po vsebini ter pravni naravi. Običajno je v preambuli naveden subjekt, po katerega volji se ustavo sprejema (na primer ljudstvo ali monarh), pa zgodovinska podlaga, cilje, ki naj jih ustava doseže, navedbo nekaterih splošnih načel, jamstvo človekovih pravic in svoboščin itd. Preambula je sestavni del ustave in s tem pravno obvezuje. Z upoštevanjem navedenih značilnosti in njeno vsebino, preambuli ni mogoče priznati pravnega, temveč le programski, ideološki in deklarativni značaj. Tiste preambule, ki vsebujejo pravno oblikovane določbe o nekaterih najpomembnejših vprašanih družbene in državne ureditve, pa ji ne odrekajo njene pravne narave. Pomen vsebine uvodnega dela ustave Republike Slovenije je zlasti v tem, da sporoča razloge, ki so diktirali sprejem ustave, in da navaja katera temeljna izhodišča želi uresničevati. Vsebina naše preambule je zelo splošna in načelna. Uvodoma se opira na temeljno ustavno listino o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije, s katero je bila ustanovljena samostojna in neodvisna država (Grad in Kaučič, 1999, str. 34).

Kljub podobni notranji zgradbi ustav, se le te med seboj veliko razlikujejo. Vsaka ustava ima normativni del, poleg tega običajno preambulo, nekatere pa tudi posebne dodatke in ustavne amandmaje.

Normativni del se nahaja v osrednjem delu ustave, po posameznih poglavjih je v tem delu razporejena ustavna materija. Posamezne ustavne določbe pa so oblikovane kot členi. Poglavja so običajno naslovljena, členi pa le izjemoma. Vsebina posameznih členov se nanaša na ujemajočo se materijo, oblikovana pa je lahko v enem ali v več ustavnih normah. Daljši členi se običajno delijo na točke, odstavke (Grad in Kaučič, 1999, str. 35).

Dodatki (aneksi) so značilni za ustave, ki izhajajo iz anglosaške ustavne tradicije (indijska ustava). Z aneksi dopolnjujejo in razčlenjujejo nekatere ustavne določbe. Skupaj z ustavno določbo, ki napotuje na dodatek, sestavljajo celoto, kar pomeni, da ustavna določba brez dodatka ne more uspešno in učinkovito delovati. Zato se dodatki sprejemajo hkrati z ustavo in po enakem postopku. Aneksi ali tako imenovani dodatki imajo tudi enako pravno veljavo kot ustavne določbe (Grad in Kaučič, 1999, str. 35).

Pravni akti, ki spreminjajo ustavo, so **ustavni amandmaji**. Namenjeni so pojasnitvi, delitvi, razširitvi in izpopolnitvi posameznih in delnih določb ustave. Le izjemoma pa so namenjeni tudi njihovim razveljavitvi. Pri taki tehniki je bistvo, da se ohrani prvotno ustavno besedilo. Ta tehnika se je uveljavila v ameriški ustavni praksi. Praviloma ustavni amandma ne razveljavlja ustavne določbe, temveč je njuno razmerje obrazloženo na pravilu, da poznejša norma razveljavlja prejšnjo. Tako se amandmaji samo dodajajo k temu besedilu in ne posegajo v izvirno besedilo ustave, temveč ustava ohranja svojo prvotno zgradbo. Ustavo tako sestavlja prvotno besedilo ustave in besedilo kasneje sprejetih amandmajev, ki pa je pravno tehnično ločeni del. Ustavni amandma ima enako stopnjo pravne veljave kot ustava. V ZDA se ustavni amandmaji uporabljajo tudi za spreminjanje ustave, čeprav so amandmaji namenjeni predvsem dopolnjevanju ustave.

Kaj bo predmet urejanja vsebine ustave je v domeni posameznega ustavodajalca, ki se povsem samostojno odloča. Kljub temu so se po sprejetju prvih pisnih ustav ob koncu 18. stoletja do danes oblikovala določena merila, katera določajo, da naj bi ustava v najsplošnejšem pomenu vsebovala določbe o organih državne oblasti in določbe o človekovih pravicah in svoboščinah (klasična tvarina ustave) (Grad in Kaučič, 1999, str. 35).

Vse ustave vsebujejo določbe o organih ustavne oblasti. V okviru te vsebine urejajo ustave praviloma samo najvišje organe ustavne oblasti (zlasti zakonodajne, izvršilne in sodne), njihov položaj, organizacijo, pristojnosti in medsebojna razmerja. Obseg teh določb je nekje širši, drugje pa ožji, običajno pa so znotraj te materije urejeni tudi organi lokalne samouprave. Tudi določbe o človekovih pravicah in svoboščinah so standardna ustavna materija. Njihova vsebina se nahaja v normativnem delu ustave. Glede obsega naj bi ustava urejala samo temeljne državne in družbene ureditve, druga vprašanja pa prepustila zakonskemu urejanju. Določbe, ki so vključene v ustavo, dobijo posebno pravno moč in stabilnost, ker jih je mogoče spreminjati samo po posebnem postopku. Če vprašanja v ustavi urejamo podrobneje, je lahko posledica prepogosto spreminjanje ustave in s tem je ustava nestabilna (Grad in Kaučič, 1999, str. 36).

4.2 TEMELJNE ZNAČILNOSTI USTAVE

Izhodišča in cilje ustave opredeli in sprejme ustavodajalec, po čigavi zaslugi je ustava tudi politični akt. Kot že omenjeno, so v preambuli, kot njenem uvodnem delu, zapisani cilji in izhodišča ustave. Torej začetni del ustave je pisan brez členov, ustavodajalec praviloma navaja po čigavi volji (ljudstvo, narod, delovno ljudstvo itd.) in v kakšnih družbenih in političnih razmerah sprejema ustavo (revolucija, vojna, osamosvojitve) ter označuje cilje, ki jih namerava doseči (uveljavitev pravice naroda do samoodločbe, varstvo temeljnih pravic in svoboščin itd.).

Politična volja ustavodajalca se izraža tudi običajno v njenem normativnem delu, ki se začne z določenimi političnimi in pravnimi načeli. Sicer so ta načela pisana v obliki pravnih norm oziroma členov in imajo pravno naravo. Praviloma so navedena v splošnih določbah, v katerih ustavodajalec opredeljuje politični sistem (demokratska, pravna, socialna država), nosilca oblasti (narod, ljudstvo), obliko vladavine (republika, monarhija) in obliko državne ureditve (unitarna ali federativna država). Ta načela so razčlenjena in opredmetena v drugih ustavnih in zakonskih določbah ter so osnova za njihovo razlago (Grad in dr., 2006, str. 26).

Poznamo ustavo v materialnem pomenu in ustavo v formalnem pomenu. Razlikovanje med tema dvema pojmomoma izhaja iz spoznanja, da ima vsaka država določena temeljna pravila o državi in družbeni ureditvi. Ustava v materialnem pomenu praviloma presega vsebino ustave v formalnem pomenu in zajema tudi druge temeljne pravne norme. V različnem obsegu urejajo določena temeljna družbena razmerja tudi nekateri splošni akti,

ki imajo nižjo pravno moč kot ustava v formalnem pomenu. V ustavo v materialnem pomenu lahko sodijo samo posamezne pravne norme v teh splošnih aktih (temelja načela) ali pa posamezne samostojne pravne norme (ustavni običaji) (Grad in dr., 2006, str. 27).

Zgodovinsko gledano, ustava v formalnem pomenu izhaja iz političnih zahtev meščanstva. Ustava se bistveno razlikuje od zakonov in drugih splošnih aktov po svoji obliki, posebnem postopku, po katerem je sprejeta, in po svoji pravni moči. Ima obliko pisanega in praviloma enovitega pravnega akta, ki ima običajno naslov ustava. Samo izjemoma je sestavljena iz več ustavnih aktov v formalnem pomenu, ki imajo vsi skupaj in hkrati pravno veljavo kot enovita ustava. Tudi ustavni amandmaji in ustavni zakoni sodijo med ustavne akte v formalnem pomenu, s katerimi ustavodajalec spreminja in dopolnjuje ustavo kot enovit pravni akt. Najpomembnejša značilnost ustave v formalnem pomenu pa je poseben postopek, po katerem jo sprejema zakonodajno telo ali ustavodajna skupščina. Naslednja pomembna značilnost v formalnem pomenu je v tem, da ima ustava v razmerju do zakonov in drugih splošnih aktov najvišjo pravno moč. Po svoji pravni moči je v razmerju do drugih splošnih aktov najvišji pravni akt in s tem vrh v hierarhiji teh aktov (Ciril in dr., 2006, str. 28).

Ustava kot splošni pravi akt je tudi abstraktna. Z njo ustavodajalec na podlagi predpostavljenih in zamišljenih temeljnih družbenih razmerij določa temelje, ki se praviloma nanašajo na nedoločene pravne subjekte (ljudi, državljanje) in na nedoločeno število teh subjektov. Njen normativni del je sestavljen iz pravnih norm in je oblikovan v členih, ki se po svoji vsebini in pomenu lahko delijo na odstavke in točke ter druge sestavine. Sedanja slovenska ustava ima poleg preambule 174 členov (Grad in dr., 2006, , str. 29).

4.2.1 DRŽAVNA UREDITEV

Z izrazom predstavniško telo na splošno označujemo državni organ, ki predstavlja ljudi v neki skupnosti (državi, lokalni skupnosti), sprejema najpomembnejše odločitve in je praviloma voljen. Opravlja zakonodajno funkcijo, katera je, za ta kolegijski organ, najpomembnejša. V okviru te funkcije zakonodajno telo sprejema (najvišje) pravne akte. Na državni ravni navadno rabimo izraz predstavniško telo za tisti državni organ, ki predstavlja ljudstvo kot celoto in sprejema najpomembnejše odločitve v družbi. Za sodobno predstavniško in zakonodajno telo pa se uporablja tudi izraz parlament. V okviru volilne funkcije predstavniško telo opravlja različne naloge, največkrat pa voli ustavne sodnike itd. Poleg nadzora nad delom vlade parlament lahko upravlja tudi funkcijo širšega družbenega nadzora. V ustavnih ureditvah po svetu sta znana tako enodomno kot tudi dvodomno predstavniško telo, redko večdomni parlament (Grad in dr., 2006, str. 143).

V sodobni demokratični državi sta državna organizacija in njeno delovanje tako ali drugače pravno urejena. Pravna ureditev delovanja državne organizacije je najpomembnejši dejavnik omejevanja njene oblasti v razmerju do državljanov. Državni

ureditvi ustava odreja pravila in do določene meje tudi naravo njenega delovanja. Sprejem ustave je po vsebini nekakšen družbeni dogovor o temeljnih pravilih za oblikovanje in delovanje državne oblasti. Gre torej za osnovna dolgotrajna pravila, ki omejujejo način sprejemanja kasnejših kratkoročnih izvedbenih in podrobnejših odločitev. Ustava z svojo avtoriteto obljublja demokratično delovanje države in prava ter varuje šibke pred samovoljo močnih oziroma države (Kaučič, 2012, str. 53)

Osnovna pravila modernih ustavnih ureditev državne organizacije sta načelo suverenosti ljudstva in načelo demokratičnosti, ki sta med seboj harmonično povezana in soodvisna ter opravljata v okviru načela pravne države. Oblast mora biti tako postavljena od ljudstva in delovati po njegovi volji. Takšen odnos med ljudstvom in njeno oblastjo zaznamuje volitve, ki vsakokrat vzpostavijo novo razmerje političnih sil v državi in s tem možnost njihovega pomena na delovanje državne organizacije (Grad in Kaučič, 1999, str. 166).

Država svoje temeljno zastopstvo in poslanstvo izpopolnjuje s svojo eksistenco in delovanjem, sedanji demokratični ustavni standardi pa pritiskajo, da deluje ne samo efektivno, temveč tudi demokratično ter v skladu z ustavo in zakonom. Ustava se je kot najvišji pravni akt in politični dokument v sodobnem razvoju ustavnosti uveljavila kot akt, ki zagotavlja demokratično organizacijo in početje države, ter kot temeljni garant varstva pravic in svoboščin posameznika. Z načelom oblasti, ki je izredno pomembno in je zato določeno v ustavi kot temeljno načelo organizacije državne oblasti, ustava ureja položaj pristojnosti in medsebojna razmerja med temeljnimi državnimi organi. Za razmerje med zakonodajno in izvršilno oblastjo v parlamentarnem sistemu je značilno, da med seboj tesno sodelujeta in vplivata druga na drugo. Značilnost parlamentarnega sistema je tudi, da je vlada odgovorna parlamentu (Grad in Kaučič, 1999, str. 169).

V Ustavi Republike Slovenije so definirana temeljna pravila organizacije in delovanja najpomembnejših državnih organov. Ustavna ureditev temelji na načelu delitve oblasti. Zakonodajna oblast je namreč močnejša od izvršilne zaradi vloge Državnega zbora pri oblikovanju vlade.

Državni zbor

Kot zakonodajno telo ima Državni zbor položaj splošno zastopniškega telesa in izhaja iz načela, po katerem je predstavniško telo zagovornik vseh državljanov, ne glede na njihove posebne interese in njihov družbeni položaj. Zakonodajno funkcijo v naši ustavni ureditvi v celoti opravlja Državni zbor, ki ima edini pravico sprejemati zakone (Grad in dr., 2006, str. 156).

- Državni zbor sestavlja 90 poslancev, ki so državljanji Slovenije in so izvoljeni neposredno na podlagi splošne in enake volilne pravice (Ustava RS, 2007, 80. člen).
- Volitve v Državni zbor razpiše predsednik republike in je izvoljen za štiri leta (Ustava RS, 2007, 81. člen).

- V Državni zbor se vedno izvoli po en poslanec italijanske in madžarske narodne manjšine (Ustava RS, 2007, 80. člen).
- Državni zbor z dvotretjinsko večino glasov vseh poslancev sprejema zakon, ki ureja volilni sistem (Ustava RS, 2007, 80. člen).
- »Poslanci, razen poslancev narodnih skupnosti, se volijo po načelu sorazmernega predstavništva ob štiriodstotnem volilnem pragu za vstop v Državni zbor, pri čemer imajo volivci odločilen vpliv na dodelitev mandatov kandidatom« (Ustava RS, 2007, 80. člen).

Ustavno sodišče

Ustavno sodišče je samostojen državni organ. Je najvišji organ sodne oblasti, ki ima nalogo varovati ustavo pred zakonodajalcem, kateri lahko z zakoni ogrozi ustavo. Njegov položaj je določen v Ustavi, podrobneje pa je ustavno sodišče opredeljeno v Zakonu o ustavnem sodišču. S poslovníkom pa ureja svojo organizacijo in delo. Ustavno sodišče je varuh ustavnosti in zakonitosti ter človekovih pravic in temeljnih svoboščin. Slovensko Ustavno sodišče vsako leto 23. decembra praznuje Dan ustavnosti.

Ustavno sodišče, kot že omenjeno, je varuh ustave, zato je pomemben vzrok za izvedbo ustavnih sodišč načelo delitve oblasti. Ustavno sodišče kot posebna institucija za varstvo ustavnosti ima na podlagi načela delitve oblasti zagotovljen potreben neodvisen položaj. Ustavno sodišče sestavlja devet sodnic oziroma sodnikov, izvoli jih Državni zbor na predlog Predsednika republike. Njihov mandat traja devet let, predsednico oziroma predsednika Ustavnega sodišča s tajnim glasovanjem izvolijo ustavni sodniki izmed sebe za dobo treh let. Predsednik Ustavnega sodišča predstavlja Ustavno sodišče (Ustavno sodišče, 2011).

Ustavno sodišče odloča:

- o skladnosti zakonov, podzakonskih predpisov, predpisov lokalnih skupnosti in drugih predpisov z Ustavo,
- o ustavnih pritožbah zaradi kršitev človekovih pravic in temeljnih svoboščin s posamičnimi akti;
- o sporih glede pristojnosti med sodišči in drugimi državnimi organi, med državo in lokalnimi skupnostmi, in med samimi lokalnimi skupnostmi;
- o sporih o pristojnostih med Državnim zborom, predsednikom republike in Vlado;
- o protiustavnosti aktov in delovanja političnih strank;
- in o drugih zadevah, ki so mu naložene s to Ustavo ali z zakoni (Grad in Kaučič, 1999, str. 308).

Ustavno sodišče v postopku ratifikacije oziroma popolne potrditve mednarodne pogodbe izreka mnenje o skladnosti z ustavo. Državni zbor je tako vezan na mnenje ustavnega sodišča.

Ustavno sodišče odloča tudi o ustavni pritožbi, če zakon ne določa drugače in če je bilo izčrpano pravno varstvo. Ustavno sodišče sprejme v obravnavo in se odloča na podlagi postopka in meril, določenih v zakonu.

4.2.2 USTAVNA UREDITEV TEMELJNIH ČLOVEKOVIH PRAVIC IN SVOBOŠČIN

V pravnem pomenu so človekove pravice s pravnimi pravili urejena upravičenja posameznika v razmerju do državne oblasti. Poglavitna značilnost človekove pravice pa ni samo upravičenje, temveč tudi njeno pravno varstvo, ki ga običajno označujemo kot iztožljivost. Na drugi strani pa pravica posameznika preprečuje drugim (posebej državnim organom) poseganje vanjo in s tem njeno kršitev (Grad in dr., 2006, str. 98).

S tem razumemo, da človekove pravice in svoboščine pomenijo omejevanje državne oblasti, zlasti varstvo pred njeno samovoljo. Iz tega vidika je še posebej pomembno, da so urejene z ustavo kot vrhom v hierarhiji pravnih aktov. S tako pravno ureditvijo ustava vsakokratni politični oblasti onemogoča, da bi jih preuredila svojim potrebam in interesom, jih omejevala ali celo odpravljala. Pravice pojmuje kot pravna upravičenja za delovanje ljudi, predvsem državljanov. Pravice so po tem pravna podlaga za konkretno vedenje in ravnanje ljudi pri zadovoljevanju njihovih interesov. Svoboščine pa pojmuje kot pravni status, ki ga človeku in državljanu kot posamezniku priznava ustava zoper posege v njegove temeljne vrednote (Grad in dr., 2006, str. 89).

Med pravicami in svoboščinami lahko razlikujemo človekove in državljanske pravice. Človekove pravice so tiste, ki jih ima vsak posameznik, so neprenosljive in niso odvisne od njegovega pravnopolitičnega statusa. Državljanske pravice pa so pravice, ki pripadajo le državljanu, torej osebi z državljanstvom določene države, ne pa tudi tujcu. Pripadajo človeku kot državljanu in jih izgubi z izgubo državljanstva. Torej so pretežno politične pravice (Grad in dr., 2006, str. 98).

V 13. členu Ustave Republike Slovenije je določeno, da imajo tujci v Sloveniji v skladu z mednarodnimi pogodbami vse pravice zagotovljene z ustavo in zakoni, razen tistih, ki jih imajo po ustavi ali po zakonu samo državljanji Slovenije (Ustava RS, 2006, 13. člen). Poznamo in razlikujemo tudi tretjo skupino pravic, ki pripadajo posameznim osebam ali skupinam glede na delovni, narodnostni, socialni ali kakšen drug status.

Svoboščine naj bi bile področje suverenosti človeka, razumemo jih kot pravni status, ki ga človeku priznava ustava kot pravni red. Svoboščine in pravice uživajo isto pravno varstvo. Zato je v pravnem pomenu svoboščina le sinonim za pravico. Svoboščine pomenijo pravno razmerje države do posameznika (posameznik je avtonomen nasproti državi, ustava pa mu zatruje pravno varstvo pred državo), pravice pa pravno razmerje posameznika do države (posameznik je neodvisen nasproti državi, ustava pa mu zagotavlja pravne razmere za sodelovanje pri upravljanju javnih zadev) (Grad in dr., 2006, str. 99).

Ustava Republike Slovenije poklanja in namenja človekovim pravicam in svoboščinam pomembno mesto in jim odmerja velik del ustavnega besedila. Ustava Republike Slovenije obravnava človekove pravice in svoboščine v njenem drugem poglavju, nekatere pa najdemo tudi v drugih delih ustave, še posebej v tretjem poglavju o gospodarskih in socialnih razmerjih. Njihov pomen odraža tudi njihova uvrstitev v ustavo, saj poglavje o človekovih pravicah in svoboščinah sledi preambuli in splošnim določbam ustave (Grad in Kaučič, 1999, str. 99).

V primerjavi s prejšnjo je nova slovenska ustava bistveno dozidala stopnjo zaščite človekovih pravic in temeljnih svoboščin, nekatere pa določila drugače ali pa jih v novo ustavo ni sprejela. Slednje velja zlasti za nekatere pravice, ki so bile temeljne za sistem socialističnega samoupravljanja, in za pravice, ki bi bile zaradi nove družbenoekonomske ureditve čezmerno programske narave. Nekatere takšne in podobne pravice je zato ustavodajalec uvrstil v posebno, tretjo poglavje o gospodarskih in socialnih razmerjih. Po razsežnosti se določbe o človekovih pravicah in temeljnih svoboščinah dokaj razlikujejo. Temeljne pravice in svoboščine posameznika v kazenskem postopku so zelo obsežne in izčrpne. Isto velja za pravice in svoboščine v drugih postopkih pred državnimi organi, kot tudi za določbe, ki urejajo posebne pravice in položaj avtohtone italijanske ter madžarske narodne manjšine. Obsežnejše določbe so predvsem posledica prejšnje ureditve in etika nekaterih postopkov, v katerih se najbolj izraža spor med oblastjo in posameznikom. Večji del ostalih določb tega poglavja pa je po razsežnosti krajši, saj gre večinoma za uveljavljene pravice in svoboščine, ki so splošna in skupna civilizacijska raven v tej stroki (Grad in Kaučič, 1999, str. 100).

V Ustavi Republike Slovenije se ureditev človekovih pravic in temeljnih svoboščin razlikuje od drugih določb po tem, da se človekove pravice in svoboščine uresničujejo direktno oziroma neposredno na podlagi ustave. Načelo neposrednega uresničevanja človekovih pravic in svoboščin zajema na eni strani ustavna prepoved zakonodajalcu, da z zakonom omejuje pravice in svoboščine, na drugi strani pa daje posamezniku najmočnejše pravno garancijo pri uveljavljanju teh pravic. S tem načelom se lahko posameznik za varstvo svojih pravic neposredno sklicuje na ustavo. Ker pa ustava ni in niti ne more biti popoln in vseobsegajoči pravni akt, vsebuje le malo takih pravic, ki ne potrebujejo dodatne zakonske razčlenitve. Takšne pravice in svoboščine, ki ne potrebujejo dodatnega predpisovanja načina uresničevanja in jih niti ni mogoče omejiti, lahko označimo za absolutne (Grad in Kaučič, 1999, str. 100 in 101).

Človekove pravice in temeljne svoboščine so v ustavi omejene samo s pravicami drugih in v primerih, ki jih določa ustava. Ustavno sodišče je v svojih določbah dovolilo omejevanje pravic tudi zaradi varstva javnega interesa. Pravica in svoboščina enega je torej omejena le z enako pravico in svoboščino drugega. Omeniti je treba tudi ustavno načelo varstva pravic in svoboščin, ki je omejena pravica, in je prepuščena le ustavi, ne pa tudi drugim pravnim aktom. Če ustava jasno in razumljivo ne določa, da se posamezna pravica in

svoboščina lahko omeji, tega tudi zakon ne more narediti. Ustava določa omejitve pravic in svoboščin predvsem na dva načina. Ponekod je način omejitev več ali manj izčrpno predpisala sama (Grad in Kaučič, 1999, str. 101).

Ustava je tudi predpisala, da nobene človekove pravice in temeljne svoboščine opredeljene v pravnih aktih, ki veljajo v Sloveniji, ni dopustno omejevati z izgovorom, da je ustava ne priznava ali da jo priznava v manjši meri. Med pravne akte, ki veljajo v Sloveniji, je treba ustrezno z 8. členom ustave zajeti tudi splošno veljavna načela mednarodnega prava in mednarodne pogodbe, ki obvezujejo Slovenijo, med katerimi je najpomembnejša Evropska konvencija o človekovih pravicah. To je izredno pomembno za opredeljevanje obsega človekovih pravic in svoboščin, pa tudi za razlago ustavnih določb o pravicah in svoboščinah (Grad in Kaučič, 1999, str. 103).

Človekove pravice in svoboščine se smejo odpraviti ali omejiti le:

- za čas trajanja vojnega ali izrednega stanja,
- v obsegu, ki ga tako stanje zahteva,
- in tako, da sprejeti ukrepi ne povzročajo neenakopravnosti, ki bi temeljila le na rasi, narodni pripadnosti, spolu, veri, političnem ali drugem prepričanju itd.

Toda ustava tudi v takih razmerah prepoveduje začasno razveljavitev ali omejitev pravic, določenih v 17. členu (nedotakljivost človekovega življenja), 18. členu (prepoved mučenja), 21. členu (varstvo človekove osebnosti in dostojanstva), 27. členu (domneva nedolžnosti), 28. členu (načelo zakonitosti v kazenskem pravu), 29. členu (pravna jamstva v kazenskem postopku) in 41. členu (svoboda vesti) (Grad in Kaučič, 1999, str. 103).

4.3 POSTOPEK ZA SPREMEMBO USTAVE REPUBLIKE SLOVENIJE

Naša slovenska ustava iz leta 1991 spada med toge in stabilne ustave, saj če jo želimo zavarovati, mora to tudi biti. To se kaže tudi v sami ustavi, saj ne predvideva postopka za sprejem nove ustave, ampak samo postopek za spreminjanje in dopolnjevanje ustave. Predpisuje zahtevnejše pogoje za svoje spreminjanje kot za sprejemanje zakona. Ustava izrecno ne določa nobenih prepovedi ali omejitev glede spreminjanja svojih določb. Za spreminjanje ustave je odgovoren Državni zbor (Grad in Kaučič, 1999, str. 55 in 66).

Za spremembo ustave sta se uveljavili dve revizijski tehniki: amandmiranje in noveliranje ustave. Amandmiranje je predvideno predvsem pri dopolnjevanju ustave (pomeni, da se prvotnemu besedilu dodajajo ustavni amandmaji), noveliranje pa se uporablja za dopolnjevanje in tudi za spreminjanje ustave. S spremembami se direktno posega v izvirno besedilo ustave, dopolnjuje, spreminja in razveljavlja se njene določbe. Pri amandmiranju norma, ki je v ustavnorevizijskem aktu, nadomesti normo, ki je v ustavi, ali pa jo dopolni. Tako takim vsebinskim spremembam ostane ustavno besedilo enovito. Noveliranje ustave pa lahko poteka z ustavnim zakonom, zakonom o spremembi ustave ali

ponekod kar z navadnim zakonom. V preteklosti so jih pri nas sprejemali tudi za izvedbo nove ustave (Grad in Kaučič, 1999, str. 67).

Izbira akta in s tem ustavnorevizijske tehnike je bila zato na začetku prepuščena Državnemu zboru. Leta 1997 je Državni odločil o prvi spremembi, odločil se je, da se bo ustava novelirala z ustavnim zakonom, ta tehnika pa je bila uporabljena tudi za drugo spremembo leta 2000. Leta 2002 je bil sprejet novi poslovnik Državnega zbora. Predpisal je, da se ustava spreminja z ustavnim zakonom, ki je sestavljen iz dveh delov: prvi del vsebuje besedilo ustavne spremembe, ki nadomesti ali dopolni prejšnje besedilo in postane integralni del ustavnega besedila. Drugi del pa vsebuje določbe o izvedbi spremembe ustave. Ustavni zakon se spreminja po postopku predpisanem za spremembo ustave in ima enako stopnjo pravne veljave kot ustava (Grad in Kaučič, 1999, str. 68).

Za spremembo ustave so predpisane tri faze, in sicer dve obvezni in ena neobvezna faza:

1. Predlog za začetek postopka za spremembo ustave in odločanje o njem.
2. Sprejem ustavne spremembe.
3. Potrditev spremembe ustave na referendumu (Grad in Kaučič, 1999, str. 66).

Ustava postopkovno ne razčlenjuje in presoja teh faz, ampak ureja le njihove bistvene elemente. Poslovnik Državnega zbora je zato razčlenil prvo in drugo fazo tega postopka (tretjo fazo ureja zakon o referendumu in o ljudski iniciativi) ter postopek razglasitve spremembe ustave (Grad in dr., 2006, str. 296).

Predlog za začetek postopka za spremembo ustave lahko da:

- 20 poslancev Državnega zbora,
- Vlada,
- najmanj 30.000 volivcev (Grad in Kaučič, 1999, str. 66).

Sam predlog, ki je pogoj za začetek postopka, še ne pomeni, da bo do tega prišlo. O tem odloči Državni zbor. Predlog za spremembo ustave sestavljata dva dela. V prvem delu predloga mora biti povedano, v čem in kako naj se ustava spremeni ter vzroki za spremembo. V drugem delu pa je naveden osnutek ustavnega zakona. Ustavni zakon strokovno in politično oblikuje ustavna komisija, ki je posebno delovno telo Državnega zbora.

Čeprav je le začasno in ne stalno delovno telo, je njegova naloga pripravljati in obravnavati predloge ustavno-revizijskih aktov in sklepov za Državni zbor (Ustava RS, 2007, str. 11).

Sprejem odločitve o začetku postopka za spremembo ustave je osnovni pogoj za obravnavo predloga spremembe ustave. Pred to odločitvijo mora predlog za začetek postopka najprej obravnavati ustavna komisija, nato pa o njem odloči Državni zbor. Za sprejem predloga je predpisana dvotretjinska večina glasov navzočih poslancev, vendar mora biti na seji navzoča večina poslancev (najmanj 46) (Ustava RS, 2007, 170. člen).

Če Državni zbor ne sprejme sklepa za začetek postopka, je le-ta končan. Ko je sklep o začetku postopka sprejet, sledi druga faza v kateri Državni zbor odloči o spremembi ustave.

Potem ko je v prvi fazi predlog za začetek postopka za spremembo ustave sprejet, v drugi fazi Državni zbor odloči o spremembi ustave. Predlog ustavnega zakona pripravi ustavna komisija na podlagi sklepa in stališč Državnega zbora. Državni zbor sprejme predlog državnega zakona o spremembi ustave z dvotretjinsko večino vseh poslancev (absolutna kvalificirana večina). Sprememba ustave je torej sprejeta, če se zanjo opredeli vsaj 60 poslancev Državnega zbora. Za spremembo ustave je potrebna bistveno zahtevnejša večina kot za sprejem zakona. V tretji, tako imenovani neobvezni fazi za spremembo ustave, ustava predvideva, da se volivci na posebno zahtevo izrekajo o spremembi ustave. Tako kot v večini držav, se tudi pri nas lahko izvede šele po sprejetju ustavne spremembe (ustavnega zakona) v Državnem zboru, vendar pred njeno razglasitvijo (potrditveni referendum). Ker je referendum neobvezen, se lahko uporabi le, če ga zahteva tretjina poslancev Državnega zbora. Na referendumu se šteje sprememba ustave kot sprejeta, če zanjo glasuje večina volivcev, ki so glasovali, pod pogojem, da se glasovanja udeleži večina vseh volivcev (Grad in Kaučič, 1999, str. 68).

Državni zbor je vezan na rezultat referenduma in dve leti po njegovi izvedbi ne more sprejeti akta o spremembi ustave, ki bi bil v nasprotju z izidom referenduma. Ustava predpisuje, da sprememba ustave začne veljati z razglasitvijo v Državnem zboru, ne določa pa roka, ki mora preteči od sprejetja ustavnega zakona v Državnem zboru do njegove razglasitve. Zato je poslovnik Državnega zbora predpisal, da se ustavni zakon o spremembi ustave razglasi v Državnem zboru najkasneje osmi dan po njegovem sprejemu, razen če je vložena zahteva, da se sprememba ustave predloži v sprejem volivcem na referendumu. V nasprotnem, če sprememba ustave na referendumu ni potrjena, je postopek za spremembo ustave končan (Ustava RS, 2007, str. 13.).

5 USTAVNI ZAKONI USTAVE REPUBLIKE SLOVENIJE

5.1 USTAVNI ZAKON ZA IZVEDBO TEMELJNE USTAVNE LISTINE O SAMOSTOJNOSTI IN NEODVISNOSTI REPUBLIKE SLOVENIJE

Ustavni zakon za izvedbo temeljne ustavne listine o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije je bil sprejet, razglašen in objavljen 26.06.1991 in je pomenil ustavno uveljavitev razglasitev ter izvedbo osamosvojitve Slovenije v neodvisno in suvereno državo. »Uredil je način usklajevanja pravnega reda z ustavo in prehod na novo organizacijo državne oblasti ter določil roke za oblikovanje temeljnih državnih organov« (Grad in Kaučič, 1999, str. 60).

V skladu s tem zakonom organi Republike Slovenije prevzamejo izvrševanje pravic in dolžnosti, ki so bile z ustavo Republike Slovenije in ustavo SFRJ prenesene, na organe SFRJ. Prevzem teh pravic in dolžnosti se uredi z ustavnim zakonom. Prizna se državne meje Republike Slovenije. V novo ustanovljeni Republiki Sloveniji se zagotavlja človekove pravice in temeljne svoboščine vsem osebam neodvisno na njihovo narodno pripadnost, brez diskriminacije. Tudi madžarski in italijanski manjšini so zagotovljene enake pravice iz Ustave Republike Slovenije in veljavnih mednarodnih pogodb (UZITUL).

5.2 USTAVNI ZAKON O SPREMEMBI 68. ČLENA USTAVE REPUBLIKE SLOVENIJE IZ LETA 1997

Ustavi zakon o spremembi 68. člena ustave RS se glasi:

»Tujci lahko pridobijo lastninsko pravico na nepremičninah pod pogoji, ki jih določa zakon, ali če tako določa mednarodna pogodba, ki jo ratificira Državni zbor, ob pogoju vzajemnosti.

Zakon in mednarodno pogodbo iz prejšnjega odstavka sprejme Državni zbor z dvotretjinsko večino glasov vseh poslancev« (UZS68).

Ta sprememba ustave je odpravila ustavno prepoved, da tujci ne morejo pridobiti lastninsko pravico na zemljiščih. Razlog za spremembo tega člena ustave je bila predvsem korist Republike Slovenije, da začne postopek vključevanja Evropski uniji, ni pa rezultat ugotovljene potrebe, da se besedilo ustave spreminja bodisi zaradi tega, ker ne ustreza več družbenemu razvoju ali ker se v praksi ni obneslo (Toplak, 2001, str. 12).

Izvirno je ustava pred spremembo odredila, da lahko tujci pridobijo lastninsko pravico na nepremičninah pod pogoji, ki jih določa zakon, na zemljiščih pa ne morejo pridobiti lastninske pravice, razen z dedovanjem ob pogoju soglasnosti. Taka omejevalna določba, ki jih v sodobnih ustavah le redko srečamo, se je argumentirala z bojznijo pred razprodajo slovenske zemlje. V postopku ratifikacije Evropskega sporazuma o pridružitvi med Republiko Slovenijo na eni strani in evropskimi skupnostmi in njihovimi državami članicami, ki delujejo v okviru Evropske unije na drugi strani, je bil predstavljen dvom o

tem, ali ustavna prepoved pridobitve lastninske pravice tujcev na nepremičninah ne predstavlja ovire v taki ratifikaciji (Toplak, 2001, str. 11 in 12).

Čeprav je sprememba 68. člena ustave povzročila velike težave, pa vendar ni zadostovala za polnopravno vključitev Republike Slovenije v Evropsko unijo, ker z njo ni bil rešeno vprašanje prenosa suverenih pravic. S spremembo 68. člena se je zgodilo dvoje:

- Na zemljiščih je bila izvedena dekonstitucionalizacija lastninske pravice v razmerju do tujcev, kar pomeni omejitev ustavodajne oblasti na zakonodajno raven. To je prvi primer prenosa urejanja nekega vprašanja z ustavne ravni na zakonsko raven. Z spremembo tega zakona je Republika Slovenija umaknila ustavno prepoved, da tujci ne smejo pridobiti lastninske pravice na zemljiščih. Od takrat lahko tujci pridobijo lastninsko pravico na nepremičninah nasploh in zemljišča pri tem niso več izključena.
- Ustava omogoča, da razmere za pridobitev lastninske pravice tujcev na nepremičninah določa zakon ali pa mednarodna pogodba, ki jo ratificira Državni zbor. Pri tem pa treba povedati, da je za sprejem takšnega zakona in za ratifikacijo takšne mednarodne pogodbe storjen korak v smeri konstitucionalizacije, saj je za oba akta obvezna absolutna dvotretjinska večina Državnega zbora, torej enaka kot za spremembo ustave (Ustava RS, 2007, str. 17).

5.3 USTAVNI ZAKON O DOPOLNITVI 80. ČLENA USTAVE REPUBLIKE SLOVENIJE IZ LETA 2000

*V ustavi Republike Slovenije se v **80. členu** doda nov, peti odstavek, ki se glasi:*

»Poslanci, razen poslanecev narodnih skupnosti, se volijo po načelu sorazmernega predstavništva ob štiri odstotnem volilnem pragu za vstop v Državni zbor, pri čemer imajo volivci odločilen vpliv na dodelitev mandatov kandidatom« (UZS80).

»Volitve poslancev v državni zbor se v letu 2000 ter do uveljavitve sprememb zakona, ki ureja volitve v Državni zbor, izvajajo po zakonu o volitvah v Državni zbor (Uradni list RS, št. 44/92, 60/95, 67/97 – odločba US), s tem, da se:

- pri delitvi mandatov ne upoštevajo liste kandidatov, ki so v celi državi dobile manj kot štiri odstotke glasov;*
- pri delitvi mandatov v volilni enoti po 90. členu zakona uporabi Droopov količnik;*
- pri delitvi mandatov na ravni države po 92. členu zakona upoštevajo seštevki glasov, oddanih za istoimenske liste, ki so bile vložene v dveh ali več volilnih enotah, pri čemer se istoimenskim listam dodeli toliko mandatov, kolikor znaša razlika med številom mandatov, ki bi jim pripadli na podlagi seštevka glasov na ravni države, in številom mandatov, ki so jih dobile v volilnih enotah;*
- pri delitvi mandatov na ravni države ne uporabi drugi odstavek 93. člena zakona« (UZS80).*

V izvirnem besedilu 80. člen Ustave RS ni predpisoval volilnega sistema, temveč je urejal le sestavo Državnega zbora, metodo oziroma način glasovanja na volitvah poslancev Državnega zbora in volitve poslancev italijanske in madžarske narodnostne manjšine. Na osnovi določbe ustave, da volilni sistem ureja zakon, je bil leta 1992 sprejet Zakon o volitvah v Državni zbor.

Na predhodnem zakonodajnem referendumu konec leta 1996 so se volivci odločali med večinskim, proporcionalnim in kombiniranim volilnim sistemom. Čeprav noben predlog ni dosegel predpisane večine glasov, je Ustavno sodišče po skoraj dveh letih odločilo, da je na referendumu izglasovan predlog za večinski volilni sistem (Ustava RS, 2007, str. 17 in 18).

Sprememba ustave je na ustavni ravni določila proporcionalni volilni sistem, ki je bil zapisan direktno v ustavo, da bi se izognili pravni praznini, ki je nastala po odločitvi ustavnega sodišča, da mora zakon o volilnem sistemu upoštevati relativno večinsko mnenje, katero je bilo izraženo na referendumu. Z dodanim novim odstavkom, je ustavodajalec določil temelje volilnega sistema. Pred dopolnitvijo tega člena z ustavnim zakonom v letu 2000, s katerim je bil dodan 5. odstavek, je bila ureditev volilnega sistema v celoti prepuščena zakonski ureditvi (Šturm, 2011, str. 773).

S tem je določil, da se do uveljavitve sprememb tega zakona volitve v Državni zbor opravljajo in izvajajo po Zakonu o volitvah v Državni zbor, vendar pa se mora pri tem upoštevati:

- Uveljavil se je Droopov sistem, ki je v Sloveniji zamenjal Harejevega, nov sistem pomeni, da se lahko več mandatov razdeli že v volilnih enotah in jih ostane manj za razdelitev na državni ravni, s tem imajo manjše stranke manj možnosti zaradi večjega količnika,
- določen je štiriodstotni prag za vstop političnih strank v parlament,
- uveljavljeno je načelo sorazmernega zastopanja manjših in večjih političnih strank (Toplak, 2001, str. 59).

5.4 USTAVNI ZAKON O SPREMEMBAH I. POGlavJA TER 47. IN 68. ČLENA USTAVE REPUBLIKE SLOVENIJE IZ LETA 2003

47. člen se spremeni tako:

V Ustavi Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 33/91-I, 42/97 in 66/2000) se za 3. členom doda nov 3.a člen, ki se glasi:

"3.a člen

»Slovenija lahko z mednarodno pogodbo, ki jo ratificira Državni zbor z dvotretjinsko večino glasov vseh poslancev, prenese izvrševanje dela suverenih pravic na mednarodne organizacije, ki temeljijo na spoštovanju človekovih pravic in temeljnih svoboščin, demokracije in načel pravne države, ter vstopi v obrambno zvezo z državami, ki temeljijo na spoštovanju teh vrednot.

Pred ratifikacijo mednarodne pogodbe iz prejšnjega odstavka lahko Državni zbor razpiše referendum. Predlog je na referendumu sprejet, če zanj glasuje večina volivcev, ki so veljavno glasovali. Državni zbor je vezan na izid referenduma. Če je bil referendum izveden, glede zakona o ratifikaciji take mednarodne pogodbe referendum ni dopustno razpisati.

Pravni akti in odločitve, sprejeti v okviru mednarodnih organizacij, na katere Slovenija prenese izvrševanje dela suverenih pravic, se v Sloveniji uporabljajo v skladu s pravno ureditvijo teh organizacij.

V postopkih sprejemanja pravnih aktov in odločitev v mednarodnih organizacijah, na katere Slovenija prenese izvrševanje dela suverenih pravic, vlada sproti obvešča Državni zbor o predlogih takih aktov in odločitev ter o svoji dejavnosti. Državni zbor lahko o tem sprejema stališča, vlada pa jih upošteva pri svojem delovanju. Razmerja med Državnim zborom in vlado iz tega odstavka podrobneje ureja zakon, ki se sprejme z dvotretjinsko večino glasov navzočih poslancev« (UZ3a, 47, 68).

3.a člen je zagotavljal Republiki Sloveniji ustavno podlago za pristop k Evropski uniji in mogoče tudi kateri drugi mednarodni organizaciji, na katere bi Slovenija lahko prenesla izvrševanje dela svojih suverenih pravic. S to spremembo je bila dopustna možnost, da bo do takšnega prenosa lahko prišlo v prihodnosti (Ustava RS, 2007, str.25).

V drugem odstavku 3.a člena je bilo omogočeno volivcem, da z referendumom neposredno odločajo o vprašanih. Referendum ni obvezujoč, ni ga potrebno razpisati ob vsakem prenosu dela suverenih pravic na mednarodne organizacije. Referendum se razpiše na voljo vlade ali Državnega zbora (najmanj desetih poslancev) in pred ratifikacijo v Državnem zboru. Če pa se Državni zbor odloči za neobvezen referendum, je kasneje vezan na njegov izid (Ustava RS, 2007, str. 27).

V tretjem odstavku 3.a člena je ustavodajalec določil uporabo pravnih aktov in odločitev Evropske unije v Sloveniji. Sicer je ta določba zelo splošna, ker ne moremo vnaprej napovedati ali predvidevati vseh možnih načinov vstopanja vseh pravnih aktov in odločitev različnih mednarodnih organizacij. Tudi ostale države članice Evropske unije imajo to vprašanje urejeno na ustavni ravni, katero določa ustavno podlago za primerno sodelovanje Državnega zbora pri sprejemanju odločitev v katerikoli mednarodni organizaciji (Ustava RS, 2007, str. 29).

Drugi del spremembe 47. člena se glasi:

»Državljana Slovenije ni dovoljeno izročiti ali predati, razen če obveznost izročitve ali predaje izhaja iz mednarodne pogodbe, s katero Slovenija v skladu z določbo prvega odstavka 3.a člena prenaša izvrševanje dela suverenih pravic na mednarodno organizacijo« (UZ3a, 47, 68).

Sprememba tega člena je vpeljala idejo predaje, ki pomeni izročitev med državami članicami. Pojem predaje se uporablja pri izročitvah osumljencev Mednarodnemu kazenskemu sodišču.

Strokovna skupina ustavne komisije Državnega zbora se je pri pripravi predloga ustave soočila z vprašanjem, ali je že z razlago tretjega odstavka 3. a člena možno obrazložiti, da je tudi ob nespremenjeni določbi 47. člena ustave dopustno izročati državljane Mednarodnemu kazenskemu sodišču.

Ustavna komisija se je pri vseh vprašanjih in dilemah odločila, da le predlaga Državnemu zboru v sprejem novo besedilo 47. člena, s katerim je jasno urejena možnost odstopa od prepovedi izročanja oziroma predaje državljanov. Takšno nenavadno ureditev tega vprašanja je narekoval po eni strani praktični razlog, saj je bil v teku postopek za spremembo 47. člena ustave, na drugi strani pa narava omejitve, ki jo ureja ta člen ustave. Izročitev je urejena v 47. členu, ki ga je Državni zbor spremenil pred vstopom v Evropsko unijo. Staro besedilo 47. člena je določalo, da državljana Slovenije ni dovoljeno izročiti tuji državi. Tujca je bilo po stari ureditvi dovoljeno izročiti samo v primerih, predvidenih z mednarodnimi pogodbami (Ustava RS, 2007, str. 33).

Izročitev državljana RS je sedaj izrecno mogoča, če takšna obveznost izročitve ali predaje izhaja iz mednarodne pogodbe, s katero Slovenija prenaša izvrševanje dela suverenih pravic na mednarodno organizacijo. Besedilu 47. člena sledi 3.a člen, le-ta dovoljuje prenos izvrševanja dela suverenih pravic Republike Slovenije na mednarodne organizacije, ki temeljijo na spoštovanju človekovih pravic in temeljnih svoboščin, demokracije in načel pravne države, ter vstopi v obrambno zvezo z državami, ki temeljijo na spoštovanju teh vrednot. (Šturm, 2011, str. 500).

*Ob pridružitvi Republike Slovenije k Evropski Uniji je bil **68. člen** ponovno spremenjen. Sedaj določa:*

»Tujci lahko pridobijo lastninsko pravico na nepremičninah pod pogoji, ki jih določa zakon ali mednarodna pogodba, ki jo ratificira Državni zbor« (UZ3a, 47, 68).

S spremembo tega člena se je s trenutkom polnopravne potrditve mednarodne pogodbe o vstopu Republike Slovenije v Evropsko unijo sprostil promet nepremičnin za državljane Evropske unije. Državljanom držav članic Evropske unije torej za pridobitev nepremičnin v Republiki Sloveniji ni več potrebno pridobiti upravne odločbe o ugotovitvi vzajemnosti. Državljeni in pravne osebe držav članic Organizacije za gospodarsko sodelovanje in razvoj, krajše OECD lahko pridobijo lastninsko pravico na nepremičninah na ozemlju Republike Slovenije pod enakimi določili, kot veljajo za državljane Republike Slovenije (Šturm, 2011, str. 998).

68. člen se je v kratkem spremenil že drugič. Kot že omenjeno se nanaša na prost pretok blaga oziroma gibanja oseb v svetovnem merilu, zlasti v okviru mednarodnih organizacij. S tem Slovenija na Evropsko unijo prenaša del izvrševanja svojih suverenih pravic. Pred spremembo je bilo vsebovano načelo vzajemnosti, katero je predstavljalo pravno oviro za

pridobivanje lastninske pravice, kar pa v Evropski uniji ni dopustno. Pravno podlago za pridobitev lastninske pravice pa še vedno predstavljata zakon in mednarodna pogodba, ki jo ratificira Državni zbor.

Takšna ustavna rešitev naj bi izražala slovensko pripadnost stališču in morali prostega pretoka dobrin oziroma prostega gibanja oseb, še posebej v okviru Evropske unije. Predhodna obljuba Slovenije, da se bo dodatno uskladila s standardi Evropske unije, je bila odločilna za spremembo ustave (Toplak, 2001, str. 15 in 16).

5.5 USTAVNI ZAKON O SPREMEMBI 14. ČLENA USTAVE REPUBLIKE SLOVENIJE IZ LETA 2003

*V Ustavi Republike Slovenije se v prvem odstavku **14. člena** za besedama "družbeni položaj" doda vejica in beseda "invalidnost" (UZ14).*

Ustavni zakon o spremembi 14. člena ustave Republike Slovenije, je določil da se v prvem odstavku doda beseda invalidnost, poleg naštevanja različnih osebnih okoliščin. Invalidom moramo v družbi zagotoviti polno sodelovanje in enakopravnost.

Pobudnik za spremembo je bil Svet invalidskih organizacij Slovenije. S to spremembo je želel pred diskriminacijo zaščititi posebno ranljive družbene skupine. Razlog za to kažejo izkušnje v EU, saj invalidi velikokrat potrebujejo izredne predpise in ukrepe za enakovredno sodelovanje pri enakih možnostih. Z 14. členom so vsakomur zajamčene enake človekove pravice in temeljne svoboščine (Ustava RS, 2007, str. 37).

5.6 USTAVNI ZAKON O SPREMEMBI 43. ČLENA USTAVE REPUBLIKE SLOVENIJE IZ LETA 2004

*V Ustavi Republike Slovenije se v **43. členu** doda nov, četrti odstavek, ki se glasi: »Zakon določi ukrepe za spodbujanje enakih možnosti moških in žensk pri kandidiranju na volitvah v državne organe in organe lokalnih skupnosti« (Uradni list RS, št. 33/91, 42/97, 66/2000 in 24/03).*

Na začetku je 43. člen obsegal tri odstavke, ki urejajo splošno in enako volilno pravico. Z ustavnim zakonom 43. člena ustave Republike Slovenije, je temu členu bil dodan četrti, nov odstavek. Nov odstavek 43. člena pomeni ustavno osnovo za enakomernejšo zastopanost žensk na določenih oblastnih funkcijah. Ustavna sprememba oziroma dopolnitev zavezuje zakonodajalca, da sprejme zakon, ki bo določil ukrepe za spodbujanje enakih možnosti obeh spolov pri kandidiranju na volitvah v državne organe in organe lokalne skupnosti (Ustava RS, 2007, str. 38)

Z novim odstavkom, ki je bil sprejet leta 2004, je zakonu naložena ustalitev ukrepov za spodbujanje enakih možnosti moških in žensk pri kandidiranju na volitvah v državne

organe in organe lokalnih skupnosti . Nova določba je podlaga za enakomernejšo zastopanost obeh spolov pri opravljanju javnih zadev (Šturm, 2011, str. 712).

5.7 USTAVNI ZAKON O SPREMEMBI 50. ČLENA USTAVE REPUBLIKE SLOVENIJE IZ LETA 2004

V Ustavi Republike Slovenije se prvi odstavek 50. člena spremeni tako, da se glasi:
»Državljeni imajo pod pogoji, določenimi z zakonom, pravico do socialne varnosti, vključno s pravico do pokojnine« (UZ50).

Z ustavnimi spremembami junija 2004 je bila v določbo, ki državljanom zagotavlja pravico do socialne varnosti pod pogoji, določenimi z zakonom, vključena jasna omemba do pokojnine. S to dopolnitvijo je pravica do pokojnine obravnavana kot element socialne varnosti. Dopolnitev prvega odstavka 50. člena pomeni, da je polje proste analize zakonodajalca pri urejanju pravice do socialne varnosti omejeno z zahtevo, da zakonodajalec mora urediti pravico do pokojnine, ki jo kot človekovo pravico Ustava zdaj odločno zagotavlja (Šturm, 2011, str. 776).

Sprememba 50. člena pa ne pomeni, da pokojnina ne bi bila ustavnopravno varovana že prej. Kot ena tipičnih pravic do socialne varnosti je bila pokojnina ustavnopravno varovana tudi že v okviru splošne opredelitve ustavne pravice do socialne varnosti. Hkrati pa velja opozoriti, da je pokojnina le ena izmed pravic, s katerimi zakonodajalec konkretizira in napolnjuje splošno opredeljeno ustavno pravico do socialne varnosti. Pravica do pokojnine je torej ustavnopravno zavarovana pravica, in sicer kot sestavni del človekove pravice do socialne varnosti (Šturm, 2011, str. 777).

Ustavne pravice do socialne varnosti (katere obstoječe in določene pravice ima posameznik) prejšnja ureditev ni natančno določala. Zato je le-ta bila dopolnjena z jasno pravico do pokojnine. S tem je bila pravica do pokojnine ločena od pravice do socialne varnosti.

S to spremembo se je pokojnina razlagala kot element socialne varnosti, vendar s tem ni uresničena ustavna podlaga za državno oziroma nacionalno pokojnino, torej pravica vsakega državljana, da pod pogoji, konkretiziranimi z zakonom, pridobi in prisluži starostno pokojnino (Ustava RS, 2007, str. 39).

5.8 USTAVNI ZAKON O SPREMEMBAH 121., 140. IN 143. ČLENA USTAVE REPUBLIKE SLOVENIJE IZ LETA 2006

V Ustavi Republike Slovenije se spremenijo naslednje določbe:

V 121. členu se naslov člena spremeni tako, da se glasi: »(javno pooblastilo)«.
Prvi odstavek se črta. Drugi odstavek se spremeni tako, da se glasi:

»Z zakonom ali na njegovi podlagi lahko pravne ali fizične osebe dobijo javno pooblastilo za opravljanje določenih nalog državne uprave« (UZ121,140143).

S spremembo tega člena je bil spremenjen tudi naslov, ki se je prej imenoval "naloge upravnih organov", določbe so bile povsem spremenjene leta 2006. Poleg spremenjenega naslova je imel ta člen prej dva odstavka, od katerih je prvi določal, da naloge uprave opravljajo neposredno ministrstva (Ustava RS, 2007, str. 40).

Tudi drugi odstavek je bil bistveno in odločilno spremenjen, urejal je javno pooblastilo. Namesto prejšnjega naštevanja možnih nosilcev javnih pooblastil, novo besedilo enostavno govori le o pravnih in fizičnih osebah. Poleg tega novo besedilo jasno predpisuje, da je možno javno pooblastilo uveljaviti tudi na podlagi zakona (Ustava RS, 2007, str. 41).

Toda je jedro opredelitve javnega pooblastila kot ustavnega instituta ostalo: Ustava opredeljuje javno pooblastilo kot pravico posameznikov in pravnih oseb, torej subjektov, ki niso državni organi, da izvršujejo funkcije uprave. Te funkcije oziroma naloge so lahko različne, Zakon o državni upravi pa jih opredeljuje kot izvršilne naloge. Ta sprememba je v skladu s splošnim trendom družbenega razvoja (Šturm, 2011, str. 1272). Sprememba 121. člena je bila potrebna v zvezi s predlaganima spremembama 140. in 141. člena Ustave RS.

140. člen

V 140. členu se drugi odstavek spremeni tako, da se glasi:

»Država lahko z zakonom prenese na občine opravljanje posameznih nalog iz državne pristojnosti, če za to zagotovi tudi potrebna sredstva« (UZ121,140143).

Izpolnjevanje določenih nalog iz svoje pristojnosti lahko država prenese na občine. Vendar jim mora država zagotoviti tudi ustrezna sredstva. Država se sama odloči, katere naloge bo prenesla, občine pa morajo biti zmožne opravljati te naloge. Značilnost lokalne skupnosti je, da njeni prebivalci sami vodijo lokalne zadeve.

»Gre za samoupravni položaj lokalne skupnosti, ki omogoča prebivalcem lokalne skupnosti, da v določeni meri samostojno upravljajo z lokalnimi zadevami« (Šturm, 2011, str. 1318).

Tako funkcijo lokalni samoupravi podeljuje država, načeloma z zakonom, ponekod pa že kar z Ustavo. S tem je lokalni samoupravi njen položaj zajamčen tudi na ustavni ravni, kar pomeni, da je država ne more omejiti ali ogrožati (Šturm, 2011, str. 1318)

Razčlenitev nalog je postala eno osrednjih področij pogovora med državo in lokalnimi skupnostmi. Decentralizacija kot proces uresničevanja načela subsidiarnosti je sodobna smer v evropskih in zunajevropskih državah.

143. člen

V 143. členu se naslov člena spremeni tako, da se glasi: »(pokrajina)«.

143. člen se spremeni tako, da se glasi:

»Pokrajina je samoupravna lokalna skupnost, ki opravlja lokalne zadeve širšega pomena in z zakonom določene zadeve regionalnega pomena« (UZ121,140143).

Temeljna sprememba regionalizacije Slovenije je nastala leta 2006, ko so parlamentarne stranke v Državnem zboru pridobile dovoljenje o potrebnosti preoblikovanja Ustave na področju lokalne samouprave. Sprejeta rešitev rešuje osnovne pomanjkljivosti dotedanje organizacije. Pokrajine se ustanovijo z zakonom, s katerim se določi tudi njihovo območje, sedež in ime. Pokrajina je po sprejeti spremembi opredeljena kot (edina) širša lokalna skupnost, ki jo ustanovi država z zakonom (Šturm, 2011, str. 1327).

Glavni cilj uvajanja pokrajin je uspešno in razumljivo upravljanje za zagotavljanje kakovostnih storitev za lokalno in regionalno prebivalstvo. Z systemskega pogleda bodo pokrajine kot nova upravno-teritorialna struktura prinesle številne spremembe v ostalih delih družbenega sistema – pravnem redu. Pokrajina je posebna veja lokalne skupnosti z vsemi lastnostmi neodvisnosti, podobno kot občina (Šturm, 2011, str. 1329).

»Pokrajine so nova vrsta lokalnih skupnosti, izkušenj z njimi torej nimamo, pokrajine po novem 143. členu Ustave opravljajo:

- naloge regionalnega pomena, ki so njihove izvirne naloge,
- naloge širšega lokalnega pomena, ki presegajo zmogljivosti občin in se povezujejo z njihovimi nalogami, so pa njihove izvirne naloge,
- naloge iz državne pristojnosti, ki so jim dane v izvrševanje in so njihove prenesene naloge« (Šturm, 2011, str. 1329).

Pokrajine po tem členu niso občinskega in niti državnega izražanja in oblikovanja, ampak so oblika lokalne skupnosti na drugem nivoju, med državo in občinami. Pokrajine in občine so si v enakovrednem razmerju do države in ne izvajajo kontrole oziroma nadzora nad občinami, ampak jim nudijo strokovno pomoč in sodelujejo pri izpolnjevanju njihovih nalog. Tretji odstavek 143. člena daje pravno podlago za prenos posameznih državnih nalog v izvajanje pokrajinam. Naloge iz državne pristojnosti se prenesejo na pokrajine, vendar le z zakonom in s tem da država zagotovi potrebne pogoje in sredstva (Ustava RS, 2007, str. 45).

5.9 USTAVNI ZAKON O SPREMEMBI 148. ČLENA USTAVE REPUBLIKE SLOVENIJE IZ LETA 2013

*V Ustavi Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 33/91-I, 42/97, 66/00, 24/03, 69/04 in 68/06) se **148. člen** spremeni tako, da se glasi:*

»Vsi prejemki in izdatki za financiranje javne porabe morajo biti zajeti v proračunih države.

Prihodki in izdatki proračunov države morajo biti srednjeročno uravnoteženi brez zadolževanja, ali pa morajo prihodki presežati izdatke. Od tega načela se lahko začasno odstopi samo v izjemnih okoliščinah za državo.

Z zakonom, ki ga sprejme Državni zbor z dvotretjinsko večino glasov vseh poslancev, se določijo način in časovni okvir izvajanja načela iz prejšnjega odstavka, merila za določitev izjemnih okoliščin in način ravnanja ob njihovem nastopu.

Če proračun ni sprejet do prvega dne, ko ga je potrebno začeti izvrševati, se upravičenci, ki se financirajo iz proračuna, začasno financirajo po prejšnjem proračunu» (UZ148).

Zakon iz tretjega odstavka spremenjenega 148. člena ustave sprejme Državni zbor v šestih mesecih od aplikacije tega ustavnega zakona.

Prvič se uporabijo drugi odstavek in zakon iz tretjega odstavka spremenjenega 148. člena za pripravo proračunov države za leto 2015. Dolžnost postopnega prilagajanja, ki bo omogočila pripravo proračuna države za leto 2015, v skladu s spremenjenim 148. členom, nastopi z razglasitvijo tega ustavnega zakona (Šturm, 2011, str. 983).

Proračun je pregled ekonomskih dogajanj države. Iz njega je razumljiva fiskalna obremenitev. Obvezne dajatve predstavljajo za davčne zavezance dolžnost, ki nam jo nalaga zakon, in pretežni del javnofinančnih virov. Prebivalci smo največji davčni zavezanci.

5.10 USTAVNI ZAKON O SPREMEMBAH 90., 97. IN 99. ČLENA USTAVE REPUBLIKE SLOVENIJE IZ LETA 2013

V Ustavi Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 33/91-I, 42/97, 66/00, 24/03, 69/04 in 68/06) se spremenijo naslednje določbe:

1. člen

V 90. členu se prvi odstavek spremeni tako, da se glasi:

»Državni zbor razpiše referendum o uveljavitvi zakona, ki ga je sprejel, če to zahteva najmanj štirideset tisoč volivcev.«

Drugi odstavek se spremeni tako, da se glasi:

»Referenduma ni dopustno razpisati:

- o zakonih o nujnih ukrepih za zagotovitev obrambe države, varnosti ali odprave posledic naravnih nesreč,*
- o zakonih o davkih, carinah in drugih obveznih dajatvah ter o zakonu, ki se sprejema za izvrševanje državnega proračuna,*
- o zakonih o ratifikaciji mednarodnih pogodb,*
- o zakonih, ki odpravljajo protiustavnost na področju človekovih pravic in temeljnih svoboščin ali drugo protiustavnost.«*

Četrty odstavek se spremeni tako, da se glasi:

»Zakon je na referendumu zavržen, če proti njemu glasuje večina volivcev, ki so veljavno glasovali, pod pogojem, da proti zakonu glasuje najmanj petina vseh volivcev.«

2. člen

*V prvem odstavku **97. člena** se črta četrta alineja.*

3. člen

*V drugem odstavku **99. člena** se črta drugi stavek.*

V roku enega leta po njegovi uveljavitvi se Zakon o referendumu in o ljudski iniciativi uskladi s 1. členom tega ustavnega zakona.

»Do uskladitve Zakona o referendumu in o ljudski iniciativi se določbe 1. člena tega ustavnega zakona uporabljajo ob smiselni uporabi Zakona o referendumu in o ljudski iniciativi neposredno. Do uskladitve Zakona o referendumu in o ljudski iniciativi se 21. člen Zakona o referendumu in o ljudski iniciativi smiselno uporablja tako, da ustavno sodišče odloči v sporu med predlagateljem referenduma in Državnim zborom, ki zavrne razpis referenduma o zakonu« (UZ90,97,99).

V ustavnopravni teoriji referendum opredeljujemo kot obliko neposrednega odločanja volivcev o ustavi, zakonu ali drugemu pravnemu aktu. Volivci lahko neposredno odločamo o spremembi ali sprejemanju zakona z referendumom. Zakonodajni referendum je fakultativen, torej ni obvezen. Predstavlja ustavno možnost in ne obveznost odločanja volivcev. Državni zbor razpiše referendum na lastno zahtevo, na pobudo volivcev ali zahtevo tretjine poslancev. Enkrat ko je referendum izveden, je Državni zbor vezan na njegov izid (Šturm, 2011, str. 804).

V 97. členu ustave so opisane pravice Državnega sveta. Njegove pristojnosti so vezane na dejavnost Državnega zbora. V zadevah javnega pomena izvaja Državni svet nadzorno funkcijo. Edina pristojnost oziroma obveznost Državnega sveta predstavlja izrekanje mnenja na zahtevo Državnega zbora. Državni svet lahko Državnemu zboru predlaga sprejem zakona, ter pri tem mora spoštovati določbe Poslovnika. V zakonodajnem postopku lahko Državni svet vlaga amandmaje samo k predlogu zakona, katerega sprejem je predlagal sam (Šturm, 2011, str. 820).

V 99. členu se še vedno nadaljuje opis pomena Državnega sveta, ki je kolegijski organ.

Opisuje način volitev v Državni svet in sicer z dvotretjinsko večino vseh poslancev

Državnega zbora. Volitve se opravijo po postopku določenem v Zakonu o Državnem svetu (Šturm, 2011, str. 822).

6 ZAKLJUČEK

Vsebina in oblika naše Ustave se v veliki meri zgleduje po sodobnih, zlasti evropskih ustavah. Tako kot druge sodobne ustave tudi slovenska ustava izhaja iz temeljnega izhodišča, da je ustava tisti najvišji pravni in hkrati politični dokument, ki določa temeljna pravila družbenega sožitja. Ker je ustava živ organizem, se razvija in spreminja, zato je namen posebnega postopka za spremembo zavarovati ustavne norme pred pogostim spreminjanjem. Slovenska ustava se v primerjavi z drugimi ustavami spreminja redko.

Prva sprememba ustave sega v leto 1997, ko je bil je spremenjen 68. člen ustave. Ta ustavni zakon ima poseben pomen, saj je bil temelj za kasnejše spremembe in dopolnitve. Sprememba je bila izpeljana hitro, zaradi pritiska mednarodne skupnosti, ker je hotela Slovenija postati članica Evropske skupnosti.

Leta 2000 se je spremenil 80. člen Ustave Republike Slovenije, kateri je izpopolnil volilni sistem, uveden je bil Droopov količnik, politične stranke so enakomerno zastopane, vendar spremembe še vedno ovirajo pogoje izvolitve neodvisnim kandidatom.

Kasnejše spremembe iz leta 2003 so bile najobširnejše in najpomembnejše. Po predhodnem referendumu je sprememba evropskega člena omogočila prenos dela suverenih pravic na mednarodne organizacije. Ponovno je bil spremenjen 68. člen, kateri se nanaša na prost pretok blaga in gibanja oseb v okviru mednarodnih organizacij. V 47. členu je predmet razpravljanja izročitev, ki predpisuje, da lahko slovenskega državljan v soglasju z mednarodno pogodbo izročimo drugi državi ali mednarodnemu sodišču.

Spremembe 14., 43. in 50. člena ustave urejajo človekove pravice in temeljne svoboščine. Te spremembe so bile zaključek postopka za vključevanje Republike Slovenije v Evropsko unijo.

Z spremembami 121., 140., in 143. člena Ustave Republike Slovenije je bilo omogočeno ustanavljanje pokrajin in razvijanje samouprave na načelih decentralizacije, samostojnosti in subsidiarnosti.

Leta 2013 je bil spremenjen 148. člen Ustave Republike Slovenije, ki se nanaša na proračun države, in pravi, da morajo biti vsi prejemki in stroški za financiranje javne porabe države vključeni v njen proračun. Istega leta so se spremenili še 90., 97. in 99. člen ustave. 90. člen govori o referendumu in kako lahko volivci neposredno odločamo o spremembi zakona z neobveznim referendumom in če to zahteva najmanj štirideset tisoč volivcev. 97. in 97. člen pa urejata Državni svet ter pristojnosti, ki so vezane na Državni zbor.

Moje mnenje je, da je naša ustava, kot splošni in temeljni pravni akt, razgibana in živahna, in jo je potrebno občasno spreminjati in dopolniti. Opredeľujem jo kot živ

organizem, katere razvoj in spremembe oziroma dopolnitve so povezane s političnim dogajanjem. V primerjavi z ostalimi je slovenska ustava mlada in kar dobro sestavljena.

LITERATURA IN VIRI

LITERATURA

- Grad, F., Kaučič, I., Kocjančič, R., Ribičič, C. (2006). *Ustavno pravo Slovenije*. Ljubljana: Fakulteta za upravo.
- Kaučič, I. (2007). *Ustava Republike Slovenije / Uvodno pojasnilo Igor Kaučič: Stvarno kazalo Janez Toplišek*. Ljubljana: GV Založba.
- Kaučič, I., Grad, F. (1999). *Ustavna ureditev Slovenije*. Ljubljana: Gospodarski vestnik.
- Kaučič, I. (2012). *Dvajset let Ustave Republike Slovenije: pomen ustavnosti in ustavna demokracija*. Ljubljana: Pravna fakulteta.
- Šturm, L. (2011). *Komentar Ustave Republike Slovenije*. Kranj: Fakulteta za državne in evropske študije.
- Toplak, J. (2001). *Spremembe ustave Republike Slovenije*. Maribor: Pravna fakulteta.

VIRI

- (1991). Ustavni zakon za izvedbo temeljne ustavne listine o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije (UZITUL). Ur. list RS, št. 1/91-i.
- (1997). Ustavni zakon o spremembi 68. člena Ustave Republike Slovenije iz leta 1997 (UZS68). Ur. list RS, št. 33/91-i. (2000).
- Ustavni zakon o dopolnitvi 80. člena Ustave Republike Slovenije iz leta 2000 (UZS80). Ur. list RS, št. 33/91-i in 42/97.
- (2003). Ustavni zakon o spremembah i. poglavja ter 47. in 68. člena Ustave Republike Slovenije iz leta 2003 (UZ3a, 47, 68). Ur. list RS, št. 33/91-i, 42/97 in 66/2000).
- (2003). Ustavni zakon o spremembi 14. člena Ustave Republike Slovenije iz leta 2003 (UZ14). Ur. list RS, št. 33/91, 42/97, 66/2000 in 24/03).
- (2004). Ustavni zakon o spremembi 50. člena Ustave Republike Slovenije iz leta 2004 (UZ50). Ur. list RS, št. 33/91, 42/97, 66/2000 in 24/03.
- (2006). Ustavni zakon o spremembah 121., 140. in 143. člena Ustave Republike Slovenije iz leta 2006 (UZ121,140143). Ur. list RS, št. 33/91-i, 42/97, 66/00, 24/03 in 69/04).
- (2013). Ustavni zakon o spremembi 148. člena Ustave Republike Slovenije iz leta 2013 (UZ148). Ur. list RS, št. 33/91-i, 42/97, 66/00, 24/03, 69/04 in 68/06).

- (2013). Ustavni zakon o spremembah 90., 97. in 99. člena Ustave Republike Slovenije iz leta 2013 (UZ90,97,99). Ur. list RS, št. 33/91-i, 42/97, 66/00, 24/03, 69/04 in 68/06).
- Ustavno sodišče. (02.06.2015). *Pristojnosti Ustavnega sodišča*. Pridobljeno iz: <http://www.us-rs.si/o-sodiscu/institucija/pristojnosti/>
- Ustavno sodišče. (03.06.2015). *Položaj Ustavnega sodišča*. Pridobljeno iz: <http://www.us-rs.si/o-sodiscu/institucija/polozaj/>
- Ustavno sodišče. (22.05.2015). *Spremembe in dopolnitve ustave*. Pridobljeno iz: Spremembe in dopolnitve ustave: <http://www.us-rs.si/o-sodiscu/pravna-podlaga/ustava/spremembe-in-dopolnitve-ustave>